

הישיבה השמונים של הכנסת השביעית

יום שני, י"ח סיון תש"ל (22 יוני 1970)

ירושלים, הכנסת, שעה 16.03

א. אזכרה לשר ישראל ברזילי ז"ל

תרם חלקו הסגולי לגיבוש מדיניות חוץ ובטחון שקולה ונועזת. זרים וכן רחוקים ידעו להוקיר את סגולתו לקיים קשרי ידידות הן על-פי דקדוקי הטקס והן בלעדיהם, עם אישי מדינה שאליהם יצא כשגריר של רצון טוב, והיה רע נאמן לחבריו הרבים.

בהספד על ידי-נפש של שנינו, יצחק דובנו, איש נגבה והמדריך הראשי במטה הפלמ"ח, אמר ברזילי: "אם פירושו המילולי של המושג דיקליסם הוא חתירה אל השורש, לא נרגע עד אשר הגיע אל שרשו של עניין, למהותה של הבעיה". אכן, מה שדרש על חברו נאה דרש לעצמו.

נעקר מקרבנו חבר נאמן וגלבל בעודו במיטב שנותיו ובשיא יכולתו המדינית והאינטלקטואלית, אם גם לא בשיא בריאותו.

הממשלה שותפת לאבלם הכבד של משפחתו, קיבוצו ותנועתו. תבונתו הרבה וחברותו הטובה יחסרו לנו מאוד.

היו"ר ר. ברקת:

בדים לזכרו של ישראל ברזילי ישא חבר-הכנסת חזן.

יעקב חזן (המערך, עבודה - מפ"ם):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. חיים ארוכים, חיי עבודה יוצרת, הם מתנת גורל נפלאה. אך למתנת חיים זו מתלווה לרוב קללה מרה, קללת הפרדה, הפרידה לנצח, מחברים ומידידים, שהם צעירים ממך, אהובים עליך, והיו חלק בלתי-נפרד מחייך. וכך הטיל הגורל עלי להספיד את חברי וידידי הטוב יולק, את השר ישראל ברזילי זכרנו לברכה.

עדיין לא השלמתי בלבי פגימה עם זה שאכן אינו חי עוד. המוות עדיין לא כרה בינינו את תהומותיו. הנני מספיד אותו, ונדמה לי שהכל אינו אלא חלום בלהות. ידעתי שהוא חולה, חולה מאוד. אך הכרתי בחיי מעט אנשים כמוהו שהמוות והם היו כה זרים בכל מהותם זה לזה. גם בחליו היה הוא סמלה של חדות החיים.

הכרתי עוד בהיותו נער, ופגישתנו זו, פגישתנו הראשונה בחיים, היתה בשביל שנינו נרגשת ועצובה. היתה זו פגישה שמצדי נתלווה אליה החשש שתהיה זו גם פגישתנו האחרונה. הוא בא אלי - ואני אז כבר שליח התנועה שבא מן הארץ לפולין - להתייעץ אם מותר לו להמשיך בעבודתו וחברותו בתנועה. כי הנה אין הוא בטוח אם יוכל לקיים מייד, ככולם בתוכה, את מצוות העלייה וההגשמה העצמית. הוא דבק בכל נפשו בתנועה, היה פעיל ואהוב על חבריו, התבלט כבר אז

היו"ר ר. ברקת:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

חברי הכנסת, תמו ימי השבעה לפטירתו של השר ישראל ברזילי ז"ל. הכנסת תיחד ישיבת אבל זאת להעלאת זכרו ודמותו.

(חברי הכנסת מכבדים בקימה את זכרו של השר ישראל ברזילי ז"ל)

בדים לזכרו, בשם הממשלה, ישא סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת. בפגישה ראשונה של אנשי הגנה צעירים עם אנשי ההתיישבות העובדת ננגבה נזקקה לענייני דמותו המיוחדת במינה של חבר הקיבוץ ישראל ברזילי, המכונה "יולק". הוא היה איש המספוא, שחקן כדורעף, צ'לן, מנצח על מקהלה, איש תנועה ובר-הכי בעניינים מדיניים. הוא סימל את האידיאל של מיוזג עבודה רוחנית ועבודה גופנית, של פעולה מדינית וחברות פעילה בחיי המשק. וכל אלה - בדמותו של אדם אחד.

לימים נתברר כי תחומי הפעילות המרובים של הקיבוצאי המדינאי היו בבחינת עושר שמור לבעליו, לטובתו ולטובת תנועתו ועמו.

סגולותיו, שלכאורה אינן מרבות לדור בכפיפה אחת, לא זו בלבד שלא היו מתנגשות זו בזו, אלא היו מעשי-רות זו את זו. לימים, כשנעשה איש התנועה, איש האדמה והמוסיקאי - דיפלומט, איש מדינה, היה עיסוק אחד שלו מאציל על זולתו ומעשירו; חוש המידה, הקצב וההרגשה שהטון הוא שעושה את המוסיקה עשוהו שותף-לדרך שניים לדור במהיצתו ויריב פוליטי שניים להתמודד עמו. שכן, ככל שהיה בר-פלוגתה מחמיר ועומד על דעתו, דומה שראה גם בחילוקי-הדעות מר-יבים הכרחיים של ההרמוניה.

כאיש האדמה היו גיוני הדיפלומטיה שלו רצופים גילוי-לב ונאמנות לעיקרי דברים. כאיש תנועה ידע למעט עצמו ולכבד את דעת הרוב. כי הוא היה שליח, במובן האמיתי של התפקיד.

כמדינאי, רוחב היריעה התרבותית עשהו מעודן במשא-ומתן, ובעל אוזן קשבת לזולתו. הוא ניחן באומץ לב אזרחי בבואו להגן על עמדות בלתי-פופולריות, ולא נרתע מלהישאר לא פעם בודד בדעתו לעת ויכוח בממשלה.

כשר הבריאות במשך שנים רבות בא על ביטויו בחומיקס המקשיב, המגשים ממיטב רעיונותיו. כמדינאי

שיות. כמעט כולם. הם זנחו את המקצוע ששאפו אליו, והפסיקו את לימודיהם האוניברסיטאיים. לא היה קל הדבר. אך רבים, רובם, השתלבו בחיים החדשים עד כדי למצוא סיפוק גם בעבודה החדשה. ואת אשר החסיר המקצוע — הוסיפו החיים החברתיים החדשים, חיי הקיבוץ. אך היו מעטים אשר ויתרו על הרבה יותר: לא על מקצוע, כי אם על חלום חייהם; לא על משלח יד, כי אם על שליחות. רבים מאלה לא הצליחו להשיג תחרור ממקצוע-נפשם זו שנים רבות. מעטים מצאו אז את השילוב בין חיי ההגשמה בקיבוץ לבין עבודתם היוצרת כאמנים. ברזילי לא חזר מעולם במלואו לאהבת געוריו. אך הוא היה בין המעטים, אולי היחיד ביניהם, אשר חי את חייו החדשים ללא כל קרע נפשי, כי אם מתוך שלמות פנימית נפשית עמוקה.

הוא היה בכל מהותו אמן, מוסיקאי. לא אהב את המוסיקה, כי אם חי אותה. כל אדם יש לו יגיון משלו, יגיון חייו. ברזילי היה כולו חודר יגיון. המוסיקה, על כל עולמה המופלא, מילאה את כל נשמתו, ליוותה אותו לכל מקום, קבעה את כל דמותו. בזכות זו, זכות המוסיקה שמילאה את כל חייו — והרי זו שפה שאינה יודעת שום מחיצות, שפה היוצרת מלבן של אדם וחדרת ללב של אדם, נותנת ביטוי לכל מאווייו, עצבותו ושמחותיו, מקרבת ומאחדת אנשים מעבר לכל חילוקי-הדעות — אולי בזכות זו היה ברזילי איש-שיחה נפלא כל-כך, חבר כה טוב לרבים, חבר אשר לבו פתוח לכל ורגיש לכל. אולי בזכות המנגינה הזאת אשר מילאה את כל נפשו היה כל-כך אנושי ותרבותי בכל יוכו. ובוודאי לא אטעה אם אומר, שלאחר שהלך מאתנו, לאחר שניצב זה שנים רבות, יחד עם אחרים, במרכז של הוויכוח המדיני בישראל, השאיר אחריו בין יריביו חולקים רבים על דעותיו, שהיו ברורות ומגובשות וכולן נאמנות לתנועת-מפלגתו, אבל אף לא אויב אחד, אף לא איש אחד אשר נפגע על-ידו במרי הוויכוח, כי גם במרי הוויכוח שמר על מורו פניו ועל יחסו החם לזולת.

בבואו לישראל קיבל עליו באהבה את כל עול המצוות של ההגשמה העצמית. פועל חקלאי במושבה ופעיל בתוך ציבור הפועלים החקלאי, פעיל בקרב תנועתו ועל הכל — חבר בקיבוץ, אשר זכה והיה לחלוץ הפריצה בהתיישבות הגדולה דרומה — "נגבה". ולא ידענו אז שבכך לא רק שהננו מקיימים את מצוות הרחבת ההתיישבות העובדת וכיבוש השממה, כי אם מקיימים בזה את הישוב אשר יחסום בגופו — בימי מלחמת העצמאות — את הדרך בעד התקדמותו של צבא מצרים אל לבו של הישוב העברי בישראל. וברזילי תרם את מיטב כוחותיו לגיבוש החברתי והתרבותי של ביתו הקיבוצי הזה.

במהרה היה לאחד מחברינו הפעילים המרכזיים. הכרנוהו במינות השוכבות, שמחת החיים והרצינות אשר בו, הכרנוהו כמנוצח מחונן על מקהלה וכאיש המחשבה הצלולה, הבוגרת והאחרת. הכרנוהו כאיש הנאמנות השרשית לחזון חייו הציוני והסוציאליסטי, וכל זה תוך הכרה שלא עזבה אותו מעולם שבמרכזם של חייו — כיסוד לכל וכמטרה לכל — ניצב בסופו של דבר האדם, סבלו ואשרו. במהרה ניטשטש כל גבול בינו, הצעיר, ובינינו ותיקי התנועה וראשוני. ואכן במותו הפתיע בגילו רבים, אשר חשבוהו להרבה

בתבונתו המבוגרת. אך באותה צורה ממש גמשך כולו לעולם האמנות, למוסיקה. היא כבר מילאה אז את כל נפשו, ולפניו אפשרות שרק מעטים שבמעטים יכלו לחלום עליה, להיות תלמידו של פאבלו קאזאלס.

יהדות פולין חיה עדיין את חייה הסואנים כאותו סמבטיקן שאינו נח לעולם. עמוק בפנים כבר כירסם הפחד מפני העתיד. הציונות כבשה לבבות, אך עדיין לא הייתה למעשים רבים. איש עדיין לא ראה, ולו גם בחלומותיו הרעים ביותר, כמה קרוב האסון המחרתי. אחרי תקופת גאות קצרה בעלייה שוב בא השפל. הירידה עלתה על העלייה. איש לא הרגיש עדיין שהחיים הסואנים הללו אינם אלא ריקודם האחרון של הנידונים למוות על קברם הפתוח.

עמי אירופה, המשוועדים עד אותה שעה, אשר זכו והגיעו שוב לחיים לאומיים עצמאיים, הוסיפו לבנות את חייהם מבלי לדעת שגם מעל לראשם כבר תלוי האסון. סביבנו פרח עדיין אביבם הקצר. רק אנחנו היהודים הוספנו להתנווכה, לחלום ולצפות לגאולה.

רבים מקרב הנוער היהודי, הער והטוב, נסחפו בתוך הורם האדיר והגורף של המהפכה האוקטוברית אשר לחמה בציונות והבטיחה מזור גם לצרת ישראל. אנו, תנועת "השומר הצעיר", ניצבנו על הגבול שבין קיומו הלאומי וסכנת ההתבוללות, בין עתידנו הלאומי העצמאי ולבין קסמה הגדול של המהפכה, ורבים נסחפו בזרם הזה. לא את כולם הצלחנו להציל. רבים עשו זאת מתוך אמונה שלמה, והם חוזרים היום אלינו בודדים, שבורים ומיואשים, כאשר כל חלומות חייהם נופצו לרסיסים. וכתגובה על כל זה עדיין החמרגו את עמדתנו התובעת מכל אחד ואחד מחברי התנועה לנטוש את לימודיו ולעלות. נפרדנו מידידים טובים, הוצאנו מן התנועה את הטובים בחברינו.

והנה עמד מולי נער צעיר, בעל גבות עיניים עבותות ועיניים יהודיות גדולות, נבונות וטובות, שכל נשמתו החדדה השתקפה בהן, וטען: אני מתלבט מאוד. יכול להיות שאחליט, בטרם אעלה לישראל, לסמוע ולהשתלם בפאריס. אני יודע שלא תוכל לברך אותי על דרכי זו, ובצדק. התנועה — ולא אני — צודקת. אך אני אני יכול. אני עוד נאבק עם עצמי, אבל אני בטוח אם אוכל להתגבר על כמיהתי זו למוסיקה, המשתלטת על כולי. ואני רוצה לדעת אם מותר לי בכל זאת להמשיך ולעבוד בתנועה ולהיות צמוד אליה, כל עוד לא סיימתי את הוויכוח הנוקב הזה עם עצמי. ועוד: אם אכריע ואסע ללמוד, אני רוצה גם רצח אחד: אני רוצה שאת מי לי שהמאבק הפנימי הזה מטלטל את כולי, ושיקרה מה שיקרה — עוד אחזור לתנועה.

זכרתי אז את כל חברינו שעזבו אותנו עד אותה שעה, רבים, טובים ואמינים. גם הם האמינו שעוד יחזרו אלינו, וכמעט איש לא חזר. וזכרתי את חברי הטובים שנפרדתי מהם ואף הייתי אחראי להוצאתם מן התנועה. והוא הוסיף להביט בי כאילו ציפה לגורדין אשר יכריע בכל חייו. ועשיתי שקר בנפשי, ואולי היה זה דווקא אחד הרגעים האמיתיים ביותר בחיי. אמרתי לו: אני מאמין לך, ואני מחכה לך בישראל.

והוא לא הכזיב אותי. הייתי הראשון שאליה הוא בא לאחר עלייתו כדי לבשר לי שלא מעל באמוני, ומאז נקשרה נפשי בנפשו.

רבים מאתנו ויתרו בעלותם על תכניות חייהם האי-

כמו במרכזי חיי כולנו, ניצב בתקופה זאת המאבק על בטחונה ועל שלומה של ישראל.

אני בטוח שהבדיו לממשלה התלבטו לא פחות ממנו כאשר היה עליהם להכריע, אם יש לאשר או אין לאשר פעולה זו או זו, הקשורה בהבטחת בטחונה של ישראל ושלום ישובי הספר שלה. כל אחד מהם יודע שמאחורי כל הכרעה - לחיוב או לשלילה - ניצב גורלם של אנשים חיים. ראיתי את ראש הממשלה שלנו גולדה מאיר, תיבדל לחיים ארוכים, בהתרגשותה העמוקה, כשהיא כולה נתונה רק למחשבה אחת: האם יחזרו כולם בשלום או לאו? ברוילי שילם בעד כל הכרעה כזאת בדם לבו ממש.

הוא ניצב על משמרתו זו עד יום חיי האחרון. עוד בשעה 11 בלילה - ערב מותו - נתבקש בטלפון, בשם ראש הממשלה, לחוות דעתו ולהצטרף להכרעה בטחונית-מדינית חשובה. בבוקר, כבר תוך ההתקפה, עוד אמר: "אני פוחד שלא אוכל כבר הבוקר להשתתף בישיבה, אשר תדון בבעיות בטחוניות חשובות", ולא הגיע.

באותו יום שהובא הוא למנוחת עולמים באדמת קיבוץ "נגבה" הובאו למנוחות ארבעה חיילי צה"ל צעירים, אשר נפלו בפשיטה הנועזת, בקרב על התעלה: סמל אברהם בן-יוסף מנהריה; רב-טוראי משה גוטהלף מיגור; רב-טוראי ישראל הלפרין מיפעת וסמל משה בוגיאייני מיפא.

אילו הייתי יהודי מאמין, הייתי רואה כעת את ישראל ברוילי מופיע לפני בית-דין של מעלה בלווייתם של ארבעת צעירים אלה, אשר נפלו במילוי תפקידם, כפי שכרע הוא - על-פי דרכו - במילוי תפקידו. אילו הייתי יהודי מאמין, הייתי בטוח שהשכינה תקבלם באהבה ותכניסם תחת כנפיה ברחמים רבים.

מקרב לב ונפש הגנו משתתפים בצערם של עדה ואבנר - בתו ובנו של ברוילי. אני יודע מה רבה ועמוקה היתה האהבה והשותפות החברית אשר שררה ביניכם. אני יודע כמה הוא יחסד לכם. הוא השאיר לכם ירושה גדולה - את זכר אהבתו הגדולה אליכם ואת זכר תבונתו האנושית החמה. תמשיכו בחייכם לאורה ולחומה של ירושה זו.

אין לי תנחומים לנחמה. אני יודע שכלל שהחיים המשותפים הם יפים יותר, כן עמוק יותר הצער ויגון הפרידה, ובהכירי את יפי חייכם המשותפים אני יודע מה עמוק יאושך. אבל מוכרחים להתגבר ולהמשיך, לנצור את זכרו ולחיות.

אנו נשמור את זכרו בקרבנו עד סוף חיינו.

הי"ד ר. ברקת:

עם תום ישיבת האבל, אני חוזר ומביע בשם הכנסת את תנחומיה למשפחתה, לממשלה, למשקו ולתנועתו.

הישיבה הרגילה תתחדש בעוד כמחצית השעה.

יותר מבוגר. תבונתו ובגרותו האנושית הקדימו בהרבה את מניין שנות חייו.

התנועה לא נתנה לו מנוח. תפקיד רדף תפקיד, והוא קיבל עליו באהבה כל שליחות. בשנת 1948 - בקום מדינת ישראל - פנה אלי שר החוץ הראשון של מדינתנו משה שרת ז"ל והציע לי להיות צירה הראשון של ישראל בפולין. אמרתי לו שאני מכיר בתוכנו חבר צעיר, המתאים יותר ממני לתפקיד זה, והזכרתי את שמו של ברוילי. סיפרתי לו איך מצא שפה משותפת, לא רק פוליטית, כי אם גם אנושית, עם פליטי פולין, קומוניסטים קציני צבא אנדרס, אשר בהגיעם לישראל הסתתרו בקיבוצינו ואחר-כך חזרו למולדתם, הגיעו שם למילוי תפקידים רציניים ותרמו לא מעט לגיבוש עמדתה החיובית והאהדת של פולין - שעדיין לא התכחשה לעצמה ולא הסתאבה - לישראל. ואכן היה הוא לצירה ואחר כך לשגרירה הראשון של ישראל בפולין, ותרם תרומה רבה להעמקת יחסי הידידות בין שתי המדינות או ובהחשת העלייה - עליית שארית הפליטה - משם. ומני אז לא נטש את החיים המדיניים, חבר בכנסת ושר בממשלת ישראל.

את התקפת הלב הקשה, הראשונה שלו, קיבל כאשר ניצב לפני אסיפת המונים בהיכל התרבות בתל-אביב והגן על זכותם וחובתם של דופאי ישראל לעשות את הכל למען הצלת חייהם של אנשים, גם כשהדבר קשור בהשתלת איברים, עד להשתלתו של הלב. הוא ידע כבר אז שללבו הוא אין תיקון, אך לחם את מלחמתם של החולים הרבים, המצפים לעזרה וסיוע, ואת מלחמתו של הדופא, החייב לעשות כל אשר ביכולתו לשם כך. דבריו הופרעו קשות. הוא המשיך, סיים, יצא אל מאחורי הבמה ומשם נלקח ישר לבית-החולים.

הוא החלים וחזר לפעילותו. לפני קום הממשלה הזאת נפגשנו והוא אמר לי: - "חזן, אני יודע שתדונו גם עלי כמועמד לשר בממשלה ואני משאיר בידך את ההכרעה. אם יש להציג את מועמדו לפני מוסדות התנועה, אקבל כל הכרעה מצדך ברוח טובה. אהיה עצוב אם תכריע בשלילה, אך ארגיש רגש של הקלה; אשמח, אם תכריע בחיוב, אך אהיה מודאג מאוד."

ידעתי שהוא חולה ושלכך מכוונים דבריו. אך ידעתי גם שהוא נמנה עם אותם אנשים שבכוחם לחיות רק בתוך זרם החיים הסוער ולא על חופיו, בנשיאה בעולם המתמיד של החיים ולא בהסתכלות מן הצד ובמתן עצות למתאמצים לבנותם. הכרעתי בחיוב. שמחתי שהתנועה קיבלה את המלצתי. ואני בטוח גם היום שהכרעתנו היתה - גם למענו - נכונה. העמידה מן הצד היתה פוגעת בלבו יותר מכל דבר אחר. רק לאחר מותו נודע לי כמה לא רצה להכביד עלי בהכרעתו זו. באחת משיחותיו עם אחד מחבריו הטובים אמר לי בימים ההם: יהיה מה שיהיה, איני מאמין שאחיה זמן רב. הזמן הקצוב לי הוא כפי הנראה קצר מאוד.

הוא היה בממשלה זו שר בלי תיק, אבל בשבילו היתה זאת כהונתו הקשה והנעלה ביותר, כי במרכז חייו,

חוברת כ"ח, ישיבה פ'

— מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת (ברקת, ליאור); שאילתות ותשובות (ברקת, סנה, מאיר, טובי) —

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד. ברקת:

חברי הכנסת, אני מחדש את ישיבת הכנסת. תחילה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת ח. ליאור:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הגני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה:

1. חוק, החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 4), תש"ל-1970; 2. חוק פיקוח על בתי-

ספר (תיקון), תש"ל-1970; 3. חוק בנק ישראל (תיקון מס' 8), תש"ל-1970.

לדיון מוקדם:

1. חוק יישוב סיכסוכי עבודה (תיקון), תש"ל-1970 — הצעת חברי הכנסת מאיר אביזוהר; 2. חוק השבות (תיקון מס' 3), תש"ל-1970 — הצעת חברי הכנסת אורי אבנרי.

כן הונחה החלטה בדבר אישור הוראות בצו-שעת-חירום (שיעור תשלום חובה על מוצרי דלק), תש"ל-1970.

ג. שאילתות ותשובות

היו"ר ד. ברקת:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הראשון שעל סדר-היום: שאילתות ותשובות.

1. קיצוץ הסיוע האמריקני למפעל המתקת מי ים וכדאיות המפעל

חברי הכנסת מ. סנה שאל את ראש הממשלה ביום י"ט בטבת תש"ל (28 בדצמבר 1969):

בעתונות הופיעו שתי ידיעות בנוגע להשתתפות ארצות-הברית במימון הכור להמתקת מי ים בישראל: האחת על ביטול גמור של הכוונה לסייע במימון המפעל הנ"ל, והשנייה על קיצוץ הסכום שנגב עד מחציתו, כלומר, עד 20 מיליון דולר בלבד.

הגני מתכבד לשאול:

1. מהו המצב לאשורו בנידון?

2. העזרה הכספית של ארצות-הברית למפעל המתקת המים — האם היא מותנית בתנאים פוליטיים בכלל, ובהצטרפות ישראל לאמנת אי-הפצת הנשק הגרעיני בפרט?

3. האם שקלה ממשלת ישראל את כדאיות הקמתו של המפעל בכלל, ואת כדאיות הקבלה של הסיוע האמריקני המקוצץ בפרט?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לשאלה 1: ממשלת ארצות-הברית הודיעה לקוני-גרס האמריקני ב-24 בנובמבר 1969, שהטכנולוגיה בנושא המתקת מי ים טרם הגיעה לשלב המצדיק השקעות גדולות להקמת מפעלי המתקה, כיוון שמחיר המים שיופקו יהיה יקר ויוצרך מתן סובסידיות קבועות. לכן ביטלה ממשלת ארצות-הברית את בקשתה המקורית לקונגרס, להקציב 40 מיליון דולר למטרת הקמת מפעל המתקת מי ים בישראל. הקונגרס האמריקני המליץ על דיון מחודש בסוגיה זו, והקציב 20 מיליון דולר לצורך מימון התיכנון וההכנה של מפעל המתקת מי ים בישראל. מתן ההקצבה הותנה באישור הרשות המבצעת של ממשלת ארצות-הברית. הבידורים בנושא זה נמשכים בין נציגי ממשלת ישראל לבין נציגי ממשלת ארצות-הברית.

לשאלה 2: התשובה שלילית.

לשאלה 3: בשעתו גרסה ממשלת ישראל, כי אם תתקבל ההמלצה המקורית של הממשלה האמריקנית לקונגרס, הרי בדיעבד תהיה הקמתו של המפעל כדאית. רק לאור תוצאות הבידורים הנוספים עם ממשלת ארצות-הברית, על רקע ההתפתחויות שחלו, תוכל ממשלת ישראל לקבל החלטה חדשה בנושא.

היו"ר ד. ברקת:

שאלה נוספת לחברי הכנסת סנה.

משה סנה (מק"י):

רצוני לשאול מדוע ניתנה התשובה באיחור של חצי-שנה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אני מבקשת סליחה.

משה סנה (מק"י):

תודה.

2. ידיעה על חברות נסיעה המסייעות להגירתם של תושבי רצועת עזה

חברי הכנסת ח. טובי שאל את ראש הממשלה ביום ח' בשבט תש"ל (15 בינואר 1970):

בעתונות הישראלית נתפרסמה אינפורמציה האומרת, כי זה כמה חודשים פועלות ברצועת עזה חברות נסיעה המוכנות לסייע לכל מי שרוצה להגר לארצות אמריקה הלטינית אף מעבר לסיוע הרגיל. המשרדים מציעים לתושבי הרצועה המוכנים להגר אף את מימון הנסיעה וכל ההוצאות הכרוכות בה, כך שאפילו אדם חסר-אמצעים יכול להגר. המהגרים חותמים על הצהרה, שלפיה הם מתחייבים להחזיר את הוצאות נסיעתם מתוך שכר עבודתם שיעבדו בארץ שאלה יגורו.

הגני מתכבד לשאול את כבוד ראש הממשלה:

1. מה הן החברות הפועלות בכיוון זה?

2. האם החברות האלה נתמכות על-ידי משרד הבטחון או על-ידי משרד ממשלתי אחר?

3. כמה תושבים מרצועת עזה — ותיקים ופליטים — עזבו את מקומותיהם מאז יוני 1967?

פעמים מספר. המועצה הביעה את דעתה כי יש הכרח לקיים את מיפקד האוכלוסין והדיוור — בישראל ובשטחים המוחזקים — במועדו. הדבר נחוץ כדי לאפשר תיכנון יעיל וקבלת החלטות רציונליות בתחום המשק והחברה בשנות השבעים לאור השינויים העצומים שחלו מאז 1961. חברי המועצה, נציגי מוסדות משקיים וממשלתיים, הביעו את דעתם כי אי-קיום המיפקד במועדו עלול לגרום להוצאות מיותרות ניכרות, בגלל ההחלטות לגבי השקעות נכבדות, אשר תתבססנה על נתונים סטטיסטיים בלתי מהימנים; כמו-כן יהיה צורך בהשקעות בסקרים סטטיסטיים חלקיים ובלתי-מתואמים.

לשאלה 4: הסכום הדרוש לשנה התקציבית הנוכחית, כדי להמשיך בתיכנון ובהכנות לקיום המיפקד במאי 1972, הוא 550,000 ל"י. סכום-הביניים, שהוקצב במסגרת תקציב משרד ראש הממשלה להמשך הפעולות עד יוני 1970, הוא 150,000 ל"י.

לשאלה 5: עד יוני 1970 צריכה להתקבל החלטה סופית בדיונים בין משרד ראש הממשלה, משרד האוצר והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בדבר קיום המיפקד ומועדו. אם תתקבל החלטה חיובית, יוקצבו הסכומים המתאימים הדרושים להמשך ההכנות ולביצוע המיפקד ב-1972.

בוודאי לא נעלם מחבר-הכנסת המר, שכאשר ראש הממשלה באה לדון בנושא היא חייבת להביא בחשבון את ההוצאות הגדולות הקשורות בצרכי הבטחון בארץ.

4. המלצות הוועדה הציבורית לחקירת בעיות ההסברה
חברי-הכנסת א. אבנרי שאל את ראש הממשלה ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארכ 1970):

"מעריב" מיום 6 במארכ 1970 מוסר, כי בשעתו הוקמה ועדה ציבורית לחקירת בעיות ההסברה, בראשותו של מר אלעד פלד. הוועדה המליצה על הקמת רשות עליונה לענייני הסברה, אשר תכלול גם את ההסברה המדינית בחוץ-לארץ.

הנני מבקש לדעת:

1. האם נכונה הידיעה הנ"ל?
2. האם נכון כי הוועדה הנ"ל המליצה על ריכוז כל ענייני ההסברה, לרבות הסברת פנים וחוץ, בידי רשות אחת?
3. האם החליטה ראש הממשלה לאמץ את המלצות הוועדה?
4. אם הוחלט לאמץ — האם כבר הוחל בבצוע ההמלצות, כולן או מקצתן?
5. אם הוחל בבצוע ההמלצות — אילו המלצות בוצעו?

6. נוכח המלצות הוועדה — האם נתקבלו החלטות כלשהן להעביר את לשכת העתונות הממשלתית, ואת שירות הפירסומים ממשרד ראש הממשלה למשרד ממשלתי אחר, ואם כן — לאיזה משרד?

ראש-הממשלה ג. מאיר:
הנני מבקשת להפנות את תשומת לב השואל הנכבד להודעה שמסרתי בכנסת ביום 8 באפריל 1970 בעניין זה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לשאלה 1: איני יודעת. כל משרד נסיעות מורשה, בין בשטחים בין בישראל, רשאי לטפל בסדרי נסיעה לחוץ-לארץ — גם באלה של ערביי השטחים — ואין כל מעקב אחר פעולה זו.

לשאלה 2: אין חברות נסיעה הנתמכות על-ידי משרד הבטחון או על-ידי משרד ממשלתי כלשהו.

לשאלה 3: אין בידנו נתונים מהימנים בשאלה זו. לפי ההערכה, עובד בתקופה זו כ-30 עד 35 אלף נפש — מרביתם הגדולה לגדה המזרחית.

3. ההכרח בדבר קיום מיפקד האוכלוסין במועדו והסכומים שהוקצבו למיפקד זה

חברי-הכנסת ז. המר שאל את ראש הממשלה ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארכ 1970):

קראתי בעתון "הארץ" מיום י"ט באדר א' תש"ל (25 בפברואר 1970) על טענת אנשי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שדחיית מיפקד התושבים פוגעת באופן חמור בנושאים שונים במדינה.

אבקש להשיבני:

1. האם נכון הדבר שלא ניתן לשלש הסיוע המתאים שיאפשר את קיום המיפקד ב-1971?

2. מתי התקיים מיפקד התושבים השלם האחרון בישראל?

3. האם נכונה טענת אנשי הסטטיסטיקה שדחיית קיום מיפקד זה מונעת קבלת החלטות חשובות בשטח המשק, ושעיכוב זה גורם למדינה נזקים של מיליונים?

4. מהו הסכום הנדרש על-ידי אנשי הלשכה לשנת התקציב הזאת, כדי שיוכלו להכין את התחלת המיפקד ב-1971, ומהו לעומת זאת הסכום שהוקצב לכך למעשה?

5. מה תפעל ראש הממשלה לשם מתן הסיוע המתאים ולשם קיום המיפקד ב-1971?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לשאלה 1: על-פי המלצת המועצה הציבורית לסטטיסטיקה הוחל עוד בשנת 1966 בתיכנון ובגיוסויים של מיפקד האוכלוסין והדיוור, שנועד להיערך ב-1971 — כלומר, עשר שנים לאחר קיום המיפקד הקודם, כפי שנהוג בכל מדינות העולם. מחמת קשיים תקציביים הוסכם ב-1969 עם אגף התקציבים לדחות את מיפקד האוכלוסין למאי 1972. לשם כך הוקצבו עד שנת התקציב 1969/70 הסכומים המתאימים להתחלת התיכנון; ואילו לשנת 1970/71 הוקצב סכום ביניים המאפשר המשך התיכנון רק עד יוני 1970, מתוך הנחה שעד מועד זה תתקבל החלטה סופית בדבר קיום המיפקד במועדו.

לשאלה 2: מיפקד האוכלוסין והדיוור השלם האחרון נערך בישראל במאי 1961.

לשאלה 3: אין ספק שמיפקד האוכלוסין והדיוור משמש מקור מרכזי לקבלת נתונים מהימנים הדרושים לתיכנון המשק והחברה. ואכן, המועצה הציבורית לסטטיסטיקה, מחבריה מתמנים על-ידי ראש הממשלה ושתפקידה לייעץ לראש הממשלה בעניינים הנוגעים לפעולות הסטטיסטיות של מוסדות המדינה, דנה בעניין

הי"ד ר. ברקת :

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

ראש-הממשלה ג. מאיר :

לשאלה א: בנאומי הודיע שר התחבורה כי הוא מביע את דעתו האישית.

לשאלה ב: מה שמחייב את הממשלה על כל שריה הם קווי היסוד והחלטות הממשלה. כאשר מצב קפאון נמשך תקופה ארוכה, קשה למנוע לחלוטין שרים מלחוות דעתם בפומבי; אך כאשר מביעים השרים דעות שאין לגביהן החלטות ממשלה, עליהם לציין שהם מביעים את דעתם האישית, כפי שעשה במקרה זה שר התחבורה.

לשאלה ג: לאור התשובה לשאלה ב אין שאלה ג תופסת.

אני מציינת בסיפוק, שעם כל זאת אין השרים מרבים לאחרונה בהכרזות אישיות, ואני רואה זאת בחיוב.

6. המשך המסור של תלמידי ישיבות משרות צבאי

חבר-הכנסת מ. בן-מורד שאל את ראש הממשלה ביום י"ט באדר ב' תש"ל (27 במארס 1970):

אבקש לדעת:

1. האם נתקבלה בממשלה הזאת החלטה המא-ריכה את הפטור של תלמידי ישיבות משירות צבאי?
2. אם לא היתה החלטה ברוח זו — האם עומדת הממשלה להחליט על צורת שירות שתהלוך את רגישותם של המועמדים לגיוס, ועם זאת תפג את המתיחות שאנו שרויים בה ושמצריכה ניצול מירבי של כוח-האדם?

ראש-הממשלה ג. מאיר :

לשאלה 1: לא. השאלה נבדקה שוב אשתקד על-ידי ועדת שרים בראשותו של שר הבטחון. ועדה זו החליטה להשאיר בתקפם את עקרונות הנוהל לטיפול בנושא, כפי שעוד היו נהוגים מאז ראשית ימי המדינה.

לשאלה 2: הוגש עידעור על מסקנות הוועדה הזאת. עידעור זה עדיין תלוי ועומד על סדר-יומה של הממשלה.

7. מדיניות הממשלה בדבר הקמת ישוב יהודי בחברון

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את ראש הממשלה ביום כ"ג באדר ב' תש"ל (31 במארס 1970):

העתון "הארץ" מיום 27 במארס 1970 מוסר, כי סגן ראש הממשלה, מר יגאל אלון, ושר הבטחון, מר משה דיין, דחו בשבוע שעבר את דברי שר החוץ, מר אבא אבן, שכביכול טרם הוחלט על הקמת ישוב יהודי בחברון.

נוכח הצהרות סותרות אלה הגני מבקש לדעת:

1. האם הוחלט או לא הוחלט להקים ישוב יהודי בחברון?
2. האם החלו בבניית שיכונים נוספים כלשהם בשביל מתיישבים יהודיים ברחבי השטחים המוחזקים, ואם כן — איפה?

ראש-הממשלה ג. מאיר :

הודעות מוסמכות על מדיניות הממשלה בגידון נמסרו בכנסת על-ידי סגן ראש הממשלה בימים א' באדר ב' תש"ל (9 במארס 1970) וי"ז באדר ב' תש"ל (25 במארס 1970).

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

נוכח הכשלונות הבולטים של ההסברה הישראלית מאז נכנס הסיפור החדש לתקפו — האם אין כבוד ראש הממשלה סבורה, שכדאי לחזור למסקנתה המקורית ולכוון משרד מיוחד?

ראש-הממשלה ג. מאיר :

אינני בטוחה ששמעתי את כל השאלתה, אבל את המלים "כשלונות בולטים" שמעתי; ואם אעבור על כך בשתיקה, ישתמע שאני מאשרת זאת, כביכול. אני מודיעה שאינני מאשרת זאת. זה חודשים אחדים, לא רבים עד כמה שידוע לי, עוסק משרד החוץ בעניין הקמת הכלים הדרושים למילוי התפקיד הזה. אין פירוש הדבר שלא נעשית הסברה — כפי שמתכננים אנשי משרד החוץ — עד הקמת הכלים. משום כך אינני מתכוונת לשנות את ההחלטה.

5. הודעותיו של השר עזר וייצמן

חבר-הכנסת מ. סנה שאל את ראש הממשלה ביום י"ט באדר ב' תש"ל (27 במארס 1970):

לאחרונה פורסמו בעתוני הארץ כמה הודעות של השר עזר וייצמן. ההודעות הטילו סערה בציבור מבית ועוררו הדים עוינים מחוץ.

ביום 13 במארס שנה זו פורסמה בעתון "הארץ" רשימה, שלפיה אמר השר עזר וייצמן, כי יש לו "פתרון לבעיית המיעוטים". דברים אלה הוכחו על-ידי דובר משרד התחבורה. ואולם באותו יום נתפרסמה בכל העתונים ידיעה של הסוכנות "עיתים" על דברי השר עזר וייצמן באגדת כתבי האגדת בתל אביב, וידיעה זאת לא הוכחשה; משמע, נכונה היא. בתוך דבריו אלה צידד השר בקווי הפסקת האש הנוכחיים כגבולות קבע של ישראל, ובמיוחד הדגיש: "חברון היתה הינה ותהיה גם להבא חלק מ ישראל".

הואיל ושר החוץ הודיע לא אחת בשם ממשלת ישראל, כי אין היא עומדת על קווי הפסקת האש מן ה-10 ביוני 1967 כגבולות סופיים של מדינת ישראל; והואיל וסגן ראש הממשלה הודיע בכנסת ביום 25 במארס שנה זו, כי הממשלה לא קיבלה שום החלטה מדינית על עתיד העיר חברון וחבל יהודה, הגני מבקש לדעת:

- א. האם הוסמך או הורשה השר עזר וייצמן על-ידי הממשלה להכריז בפומבי את דעותיו — על הגבולות העתידיים של ישראל בכלל ועל עתיד חברון בפרט?
- ב. האם רשאי כל שר משרי הממשלה להכריז הכרזות מדיניות על אחריותו הפרטית כעולה על רוחו?
- ג. אם התשובה לשאלה הקודמת חיובית היא, הגני לשאול: איך ידע הציבור בארץ והגורמים המדיניים בחוץ-לארץ להבחין, איזו הודעה מההודעותיהם הסותרות של שרי ישראל היא המחייבת את מדינת ישראל; ואם התשובה לשאלתי הקודמת שלילית היא, הגני לשאול: מה עשתה כבוד ראש הממשלה כדי למנוע להבא הודעות "פרטיות" של שרים, כגון זו של השר עזר וייצמן?

הי"ר ר. ברקת:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת שלום כהן.

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):

לאור פנייתו של אחת הסיעות המרכיבות את הממשלה — סיעת המפלגה הליברלית העצמאית — לדחות את ביצוע התכנית, האם מוכנה הממשלה לשקול מחדש את דחיית ביצוע התכנית או את עיכובה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

שום הצעה כזו לא הובאה לפני הממשלה.

8. ידיעה בדבר דיווח ישיר של השגריר רבין לראש הממשלה

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את ראש הממשלה ביום כ"ג באדר ב' תש"ל (31 במארס 1970):

העתון "הארץ" מיום 27 במארס 1970 מוסר, כי סמוך לביקורו האחרון של השגריר רבין בישראל, ביום חמישי, 12 במארס 1970, הכחיש דובר משרד החוץ את הידיעה שכביכול עומד מר רבין לבקר בישראל. כתב העתון מציין כי הצהרת דובר משרד החוץ לא היתה שקר בידוע, וכי אפילו שר החוץ לא ידע כלל שמר רבין יצא לארץ. לדברי כתב העתון, הוזמן השגריר על-ידי ראש הממשלה, ורק לאחר שכבר הוזמן מצאה ראש הממשלה לנכון לבקש משרד החוץ להזמין את השגריר רשמית.

העתון מוסר גם כן כי השגריר מוסר את דיווחיו במישרין לראש הממשלה ולמשרדה, ואילו משרד החוץ מקבל העתקים בלבד, וכי המידע על הנעשה בקשרי ישראל—ארצות-הברית מגיע אל צמרת משרד ראש הממשלה מלא יותר ולפני שהוא מגיע אל צמרת משרד החוץ.

הנני מבקש לדעת:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה, ואם אינה נכונה — מה אינו נכון בה?
2. האם מקבלת ראש הממשלה דיווח ישיר גם משגרירות אחרות שלא באמצעות משרד החוץ, ואם כן — מאילו שגרירויות ישראליות?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לשאלה 1: הידיעה כולה אינה נכונה והיא בבחינת רכילות ועתונאית. כאשר הגיב דובר משרד החוץ ואמר שאין השגריר רבין עומד לבקר בישראל, לא היתה באמת כל החלטה להזמין להתייעצויות. ההחלטה לקרוא לשגריר נתקבלה בהתייעצות ביני ובין שר החוץ, והוא הזמין להתייעצויות.

לשאלה 2: אין ראש הממשלה מקבלת משגרי-רויות ישראל שום דיווחים שאינם מתקבלים באמצעות משרד החוץ או בידעתה.

9. נסיעת הד"ר גולדמן למצרים כאיש פרטי

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את ראש הממשלה ביום ו' באייר תש"ל (12 במאי 1970):

ברשימה שנתפרסמה בעתון "ידיעות אחרונות" מיום 17 במאי 1970 צוטטו דברי שר הבטחון, אשר מסר באסיפת סטודנטים, כי הממשלה אינה מתנגדת לנסיעת הד"ר גולדמן למצרים כאיש פרטי.

אבקש לדעת:

האם הידיעה נכונה והאם היא משקפת את עמדת הממשלה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

שאלת נסיעתו של ד"ר גולדמן למצרים כאיש פרטי לא עמדה על הפרק. לפי דברי ד"ר גולדמן היתה בקשת המומין מותנית בכך שהוא יבוא בהסכמת ראש הממשלה או הממשלה, או לפחות בידעתה.

הי"ר ר. ברקת:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

האם האפשרות שד"ר גולדמן יסע כאזרח פרטי למצרים לא עלתה גם בשיחה פרטית בינו לבין ראש הממשלה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לא.

10. ידיעה בעתון על דברי השר בגין בעניין "החלטות מסויימות" של הממשלה

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את ראש הממשלה ביום י"ב באייר תש"ל (18 במאי 1970):

"הארץ" מיום 24 באפריל 1970 מצטט מפיו של מר בגין, שאם הממשלה "תחליט החלטות מסויימות", גח"ל יפרש ממנה.

הנני מבקש לדעת:

1. האם הודיע מר מנחם בגין לראש הממשלה לאילו "החלטות מסויימות" נתכוון?
2. אם הודיע — מה הן ההחלטות?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לשאלה 1: התשובה שלילית.

לשאלה 2: אינה תופסת.

11. דברי ראש הממשלה לד"ר גולדמן

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום י"ב באייר תש"ל (18 במאי 1970):

ב"מעריב" מיום 20 באפריל מתפרסם ראיון עם כבוד ראש הממשלה, ולפיו אמרה את הדברים הבאים בין שאר דבריה:

"אמר גולדמן: אתן לך דוגמה. נאצר יעלה את נושא ירושלים, ואני אומר לו: ירושלים — בשום פנים ואופן לא." (עתה יודעים אנו מתוך מאמריו מה פירוש "בשום פנים ואופן לא" אצלו. פירוש הדבר — לוותר על אותו חלק מירושלים שהיה בידיו תמיר). "אמרתי: טוב. אבל אם תגיד רק זאת, אז ירושלים — לא; מזה משתמע שכל היתר — כן, אם כך — מה עם רמת הגולן? מה עם עזה? מה עם שארם-א-שייך, עם תיקוני גבול רציניים?"

הוא אמר: אני מבין. אני קורא כל מה שאת אומרת. את אומרת שאין החלטה. אמרתי: נכון, אבל על מה אין החלטה? אין הכרעה בין תכנית אלון ובין מה שעזר וייצמן אומר — היכן יהיה הגבול; וכאשר נצטרך לקבל החלטה על הגבול, תהיינה ודאי עוד

בעקבות משא-ומתן על גבולות בטוחים ומוסכמים — על גבולותיה הקבועים של ישראל.

14. שיחותיו של ד"ר גולדמן עם גורמים עוינים לישראל

חבר הכנסת ש. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום י"ט באייר תש"ל (25 במאי 1970):

ידיעות בעתונות — "מעריב" מיום 17 במאי 1970 — מוסדות על מגעים חדשים שמנהל הד"ר נחום גולדמן עם גורמים בין-לאומיים שונים — לרבות גורמים עוינים לישראל — בעניין אפשרות הזמנתו לביקור בקהיר.

הנני מבקש לדעת:

1. האם מקיים הד"ר גולדמן קשר עם גורמים ישראלים רשמיים בעניין מגעים אלו?
2. אם לא — מה הם הנוהלים המקובלים לגבי מגעים של אזרחי ישראל עם גורמים זרים הנמנים עם מדינות האויב?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לשאלה 1: התשובה שלילית.

לשאלה 2: העניין מוסדר בחוק לתיקון דיני העונשין (בטחון המדינה), תשי"ז-1957, בפרקים שעניינם סודות רשמיים ויחסי חוץ.

15. הזדמנויות של מגע עם ארצות ערב

חבר הכנסת ש. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום י"ט באייר תש"ל (25 במאי 1970):

ב"הארץ" מיום 26 באפריל 1970 נמסר בשם ראש הממשלה, כי לא הוחמצה שום הזדמנות ליצירת מגע עם ארצות ערביות לשם בדיקת אפשרות למשא-ומתן של שלום.

נוכח ההאשמות, שהוטחו לאחרונה על סירוב הממשלה לקיים מגעים עם גורמים מדיניים המייצגים את מדינות האזור, הנני מבקש לדעת:

1. האם היו הזדמנויות למשא-ומתן שלא נוצלו?
2. האם יכולה ראש הממשלה לפרט בתשובתה לכנסת — אילו הזדמנויות נוצלו לשם יצירת אפשרות או מגעים ממשיים עם גורמים כלשהם?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לשאלה 1: לא הוחמצה כל הזדמנות למגעים עם גורמים שונים במדינות ערב.

לשאלה 2: אין במת הכנסת מקום מתאים לפרט מגעים כאלה. כולנו תקווה כי ירבו ויתמיד, אך כל פירסום או פירוש עלול לחבל במטרה זו.

16. ידיעה על שלוש נוסחאות מדיניות בממשלה

חבר הכנסת ש. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום י"ט באייר תש"ל (25 במאי 1970):

לאחרונה נרמזו רמזים בציבור ובעתונות על ויכוח מילולי המתנהל בממשלה על שלוש נוסחאות מדיניות. האחת מצדדת בקביעה כי "כוחות ישראל ייערכו מחדש" — אם יושג הסדר שלום עם ארצות ערב וכאשר יושג; הצעה שנייה אומרת להסכים לניסוח בדבר "נסיגה" בתנאים האמורים; וההצעה השלישית מזכירה את הביטוי "ויתורים טריטוריאליים",

שתים שלוש הצעות של גבולות. על זאת לא קיבלנו החלטות. אך כל השולחן, כולל מפ"ם, אומר: רמת הגולן — זה טאבו; עזה — נשארת בידיו לפי רוב מכריע; וגם שארם-א-שייך. ישנם דברים, שבהם לא נחוצה החלטה. ההחלטה היסודית היא שגבול שנת 1967 אינו קיים עוד, הוא מת.

אבקש את כבוד ראש הממשלה להשיביני:

האם זה ציטוט נכון מדברי ראש הממשלה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

התשובה חיובית.

12. דברי השר בגין על הקריה היהודית בחברון ומדיניות הממשלה בעניין

חבר הכנסת ד. ארזי שאל את ראש הממשלה ביום י"ב באייר תש"ל (18 במאי 1970):

בעתון "מעריב" מיום 24 בחודש זה נתפרסמו דברי השר מנחם בגין במועצת תנועת "חירות" מיום 23 בחודש הזה. בין השאר צוטטו בכתבה הדברים הבאים של השר בגין: "שר-החוץ אבא אבן אמר שהממשלה לא החליטה על הקמת קריה יהודית בחברון. אני מודיע בזאת, שהממשלה החליטה על הקמת קריה יהודית בחברון שבה יתיישבו 250 משפחות, נוסף על מתנחלי חברון הברוכים. אסור לסלף החלטות ממשלה שנתקבלו וגם נמסרו לפירסום". ואילו בעתונות מיום 22 בחודש זה נתפרסם, כי בפגישת החוג הרעיוני של מפלגת העבודה הישראלית, שנערכה ב-21 בחודש זה בקיבוץ דביבים, מסרה ראש-הממשלה, כי הממשלה החליטה רק על הקמת 250 יחידות דיור ולא על הקמת קרית חברון.

אבקש את כבוד ראש הממשלה להשיביני:

מתי ההחלטה שנתקבלה בנושא זה בממשלה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

הודעות מוסמכות על מדיניות הממשלה בעניין נמסרו במליאת הכנסת על-ידי סגן ראש הממשלה בימים א' באדר ב' תש"ל (9 במאוס 1970) וי"ז באדר ב' תש"ל (25 במאוס 1970).

13. דברי ראש הממשלה על ההתנחלות

חבר הכנסת מ. אביזוהר שאל את ראש הממשלה ביום י"ט באייר תש"ל (25 במאי 1970):

ברשימה מאת דן מרגלית בעתון "הארץ" מיום 13 במאי 1970 נמסר, כי בהתבטאויות שונות, בכלל זה תוך הדיון המדיני במפלגת העבודה הישראלית, אמרה ראש הממשלה כי "עצם ההתנחלות באיזור אינה מהווה שירות של גבולות מדיניים".

רצוני לדעת:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן — האם הכוונה היא לאפשרות שממשלת ישראל תסכים להעברת ישובים יהודיים לריבונות מדינה ערבית?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לשאלה 1: התשובה חיובית.

לשאלה 2: זאת נדע לאחר שתחליט הממשלה —

הנני מבקש לדעת:

1. איזה מן הניסוחים האמורים מבטא את עמדת הממשלה?
2. האם יש הבדל מדיני משמעותי בין הניסוחים האמורים?
3. אם כן — מהו?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אין כל ויכוח בעניין זה בממשלה, ולכן אין השאלות תופסות.

17. הנוסח המחייב של החלטת הממשלה והצהרות שיה בדבר הקריה היהודית בחברון

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום י"ט באייר תש"ל (25 במאי 1970):

השר בלי תיק מר בגין הודיע בישיבת מרכז "חירות", לפי "מעריב" מיום 24 באפריל 1970, כי: "אבא אבן אמר כי הממשלה לא החליטה על הקמת קריה יהודית בחברון. אני מודיע בזאת, שהממשלה החליטה על הקמת קריה יהודית בחברון, שבה יתיישבו 250 משפחות נוסף על מתנהלי חברון הברוכים. אסור לסלף החלטות ממשלה שנתקבלו וגם נמסרו לפירסום".

בראיון לעתון "על המשמר" מיום 20 באפריל 1970 שולל שר החוץ מר אבא אבן את הקביעה, כי ממשלת ישראל החליטה על הקמת קריה יהודית בחברון, והוא מדבר על הקמת 250 יחידות דיור בלבד. בראיון לעתון "על המשמר" אמרה הגב' מאיר בתשובה לשאלה את הדברים הבאים: "...ומה שהוחלט עכשיו זה בדיוק מה שיגאל אלון אמר בכנסת. החלטנו על הקמת 250 יחידות דיור והוטל על צוות מתכננים לתכנן".

בראיון לגליון יום העצמאות של "במחנה" התנהל בין ראש הממשלה לצוות המראיינים הדו-שיח הבא: "מר סאמט: 'מכל מקום, לא הוחלט על הקמת קריה בחברון'.

גב' מאיר: 'לא; הוחלט, כפי שמסר סגן ראש הממשלה בכנסת, על הקמת 250 יחידות'".

נוכח ציטוטים סותרים אלו — דברי השר בגין מחד גיסא ודברי ראש הממשלה ושר החוץ מאידך גיסא, הנני מבקש לדעת:

א. האם החליטה הממשלה על הקמת קריה בחברון?

ב. מהו הנוסח המדויק של החלטת הממשלה בעניין היקף ההתנחלות בחברון ואפייה?

ג. האם יש תכניות בנייה נוספות ליישוב נרחב יותר, ואילו הן?

ד. מהו תחום סמכותם של שרים להצהיר הצהרות על החלטות הממשלה, ומהו כוחן המחייב של הצהרות השרים?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לשאלות א-ג: הודעות מוסמכות על מדיניות הממשלה בעניין נמסרו במליאת הכנסת על-ידי סגן ראש הממשלה בימים א' באדר ב' תש"ל (9 במארכ 1970) וי"ז באדר ב' תש"ל (25 במארכ 1970).

לשאלה ד: הנוסח המחייב של החלטות הממשלה הוא הנוסח הנרשם בפרוטוקול החלטות הממשלה. לעתים

רחוקות, כבמקרה זה, מתעורר שוני בפירוש ההחלטה. הדבר המחייב הוא נוסח ההחלטה כפי שנרשמה.

18. בקשת מזכיר ההסתדרות להדיח את מנכ"ל רשות הנמלים

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום י"ט באייר תש"ל (25 במאי 1970):

נוכח הודעותיו האחרונות של מזכיר ההסתדרות מר יצחק בן-אהרן, לרבות הודעות רשמיות פומביות, ונוכח פנייתו אל ראש הממשלה בבקשה להדיח את מנכ"ל רשות הנמלים רב-אלוף (מיל.) לסקוב מתפקידו, — נוכח כל אלה הנני מבקש לדעת:

1. האם נתקבלה פנייה כזו מצד מנכ"ל ההסתדרות?
2. מה עמדת ראש הממשלה בעניין פנייה זו?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לשאלה 1: הודעתו של מנכ"ל ההסתדרות הועברה גם אלי במברק.

לשאלה 2: לא אוכל לנקוט כל עמדה בעניין בטרם יונחו לפני מסקנות הוועדה, שמונתה על ידי ב-11 במארכ 1970 לשם מציאתו וקביעתו של מקור השיבושים ביחסי העבודה בנמל אשדוד.

19. אי-כינוסה של הוועדה למישוט הליכי הגיור

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את ראש הממשלה ביום כ"ב באייר תש"ל (28 במאי 1970):

"הארץ" מיום 26 במאי 1970 טוען, כי ועדת השרים לענייני גיור לא נתכנסה מאז כינונה אפילו פעם אחת.

כזכור הוקמה הוועדה בעקבות התיקון שהוכנס לחוק השבות. בהמשך הייתה נמסר, כי החוגים הדתיים מת-צים את הדבר ואומרים, שממילא אין לוועדה זו סמכו-יות, מכיוון שאין שרים יכולים להורות לרבנות בענייני הלכה.

הנני מבקש לדעת:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. מי מכהן כיושב-ראש הוועדה?
3. אם טרם נתכנסה הוועדה — מה הסיבה לכך?
4. מה הן סמכויות הוועדה הנ"ל?
5. האם רשאית הוועדה לקבוע הנחיות בנושא הגיור, ואם כן — איזה סוג הנחיות?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לשאלות 1-5: אלה הן העובדות: שמה של ועדת השרים הוא "ועדה לטיפול בהקלות ופישוט בהליכי הגיור" ולא "ועדת שרים לענייני גיור".

נכון שהוועדה טרם נתכנסה מפאת מחלתו של שר הפנים המשמש כיושב-ראש שלה. חשיבות תרומתו האי-שית לעבודת הוועדה גרמה לדחייה.

היו"ר ד. ברקת:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוו חדש):

כבוד ראש הממשלה, אם כן — על דעת מי מסר שר המשפטים לשר הפנים את ההבטחה בכתב, כי להבא תתנגד הממשלה להכרה בגיור רפורמי שנעשה בארץ?

לאור פירסומים נוגדים אלה הגני מבקש לדעת:

האם החליטה הממשלה על הקמת קריה יהודית בחברון או החליטה על התנחלות של 250 משפחות שם?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

הודעות מוסמכות על מדיניות הממשלה בעניין נמסרו במליאת הכנסת על-ידי סגן ראש הממשלה בימים א' באדר ב' תש"ל (9 במארס 1970) וי"ז באדר ב' תש"ל (25 במארס 1970).

22. העברת מברקים דחופים מתל-אביב לירושלים

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר הדואר ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארס 1970):

ביום 7 בפברואר 1970, בשעה 9.00 בבוקר, נשלחו מברקים דחופים שמספריהם 4310085-6, על-ידי חברי-הכנסת א. שוסטיק וש. תמיר, שהיו מיועדים ליושב-ראש הכנסת בירושלים. המברקים נשלחו מסניף הדואר במגדל שלום בתל-אביב, תוך הבטחה של הפקיד המטפל שה-מברקים יגיעו ליעדם לפני השעה 12.00 באותו יום. המברקים האמורים הגיעו לכנסת רק בשעה 14.40 באותו יום.

אבקש מכבודו להשיבני:

1. מדוע לא הגיעו המברקים האמורים בזמן שהובטח?
2. מה הוא משך הזמן להעברת מברק רגיל מתל-אביב לירושלים?
3. מה הוא משך הזמן להעברת מברק דחוף מתל-אביב לירושלים?

שר-הדואר א. רימלט:

לשאלה 1: המדובר בשני מברקים דחופים שנמסרו למשלוח ביום 2 במארס 1970 (ולא ביום 7 בפברואר 1970, כפי שצוין בשאלתה), בשעה 09.20, ונתקבלו במברקה בירושלים בשעה 10.00.

לצערנו הרב לא טיפלו במברקה בירושלים במברקים אלה כהלכה, בכך שלא סימונו על מעטפותיהם כי הם מברקים דחופים, וכן לא נעשה כל הדרוש להעביר את המברקים ליעדם בדחיפות.

נקטו צעדים בעניין זה, ולעובד האחראי לתקלה נשלח מכתב אזהרה. בינתיים נקטנו צעדים אירגוניים שלפיהם מברקים המיועדים לכנסת יועברו ללא השתיות לכנסת באמצעות מכשיר טלקס שבסניף הדואר שבבניין הכנסת.

כן ניתנו הוראות להחזיר לשולחים את דמי המשלוח של המברקים, מאחר שלא קיבלו את השירות המבוקש.

לשאלה 2: משך הזמן הסביר להעברת מברק רגיל מתל-אביב לירושלים, אם הוא נמסר למשלוח לא יאוחר מהשעה 7 אחרי-הצהריים, הוא בין 2 ל-3 שעות.

לשאלה 3: משך הזמן הסביר להעברת מברק דחוף מתל-אביב לירושלים, אם הוא נמסר למשלוח לא יאוחר מהשעה 7 אחרי-הצהריים, הוא בין שעה לשעה וחצי.

משך הזמן משתנה לפי התנאים, כגון כמויות המב-

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אני בטוחה, שכאשר עמד פה שר המשפטים ודאי מסר על סמך מה. יש חוק עוד מלפני קום המדינה — ואם אינני טועה, אף הובא לפני הכנסת — המסביר שקבלת איש בן דת אחרת נעשית רק על-ידי ראשי הדת, ובעניין הדת היהודית — זו הרבנות הראשית. אני מצט"ערת שהחוק המיוחד אינו לפני, אך דבר כזה קיים ועל סמך זה נמסרו הדברים.

20. מגעים עם גורמים חיצוניים ועניין הגבולות

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום כ"ב באייר תש"ל (28 במאי 1970):

"מעריב" מיום 8 במאי 1970 מצטט את דברי ראש הממשלה, שנאמרו בדיון המדיני של המערך: "לא היה שום דבר שעשינו, או נמנענו מלעשות, בגלל השתתפות גח"ל בממשלה; אף פעם לא התאספו חברי המערך בממשלה והחליטו שצדע זה או אחר היה מקרב אותנו לשלום, אך אי-אפשר לעשות בגלל החשש שגח"ל יעזוב את הממשלה".

במקביל נשמעות הכרזות חד-משמעיות של דוברי הממשלה המוסמכים, והם מצהירים כי השטחים, אשר על המשך אחזקתם הקבועה תעמוד ממשלת ישראל בכל מקרה, הם שארם-א-שייך, רמת-הגולן, עזה ויזר-שלים בלבד — למעט את יהודה, שומרון וסיני.

הגני מבקש לדעת:

1. המגעים המדיניים שקיימו עד כה עם גורמים חיצוניים (לפי הצהרתה המפורשת של ראש הממשלה בדאיון לעתון "במחנה" מיום 6 במאי 1970) על-פי קווי מדיניות אלה של הממשלה — האם הם נעשו על דעת כל שרי הממשלה ובהסכמתם?
2. האם יזמות כלשהן — שנקטה הממשלה ליצירת מגעים עם גורמים שונים ושהם הביעה הסכמה לווייתורים טריטוריאליים ולהיערכות מחדשת של כוחות ישראל — נעשו על דעת כל הסיעות המיוצגות בממשלה וב-הסכמתן?
3. האם נמנעה איוושהי יזמה ישראלית, שכללה הסכמה לווייתורים על שטחים — כגון תכנית אלון — בגלל לחצים של סיעה או של קבוצת שרים כלשהי בממשלה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לשאלה 1: המגעים היו על דעת כל חברי הממשלה. לצערי לא התפתחו המגעים לשלב הדורש הכרעה בעניין הגבולות.

לשאלות 2-3: לא היו מגעים כאלה.

21. קריה יהודית בחברון או התנחלות משפחות

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את ראש הממשלה ביום י"ב באייר תש"ל (18 במאי 1970):

ב"הארץ" מיום 24 באפריל 1970 נתפרסמה הכחשת משרד החוץ לדברים שאמר השר מנחם בגין במועצת תנועת החירות, ביום 23 באפריל 1970, בדבר ההתנחלות בחברון. מטעם לשכת שר החוץ נמסר, כי מר אבן עומד על דבריו, שהממשלה לא החליטה על הקמת קריה בחברון אלא רק על התנחלות 250 משפחות — בניגוד לגרסת השר בגין, שלפיה הוחלט אחרת.

25. מנייה בדבר הנפקת בול עם דיוקנו של מרדכי אנילביץ

חברת הכנסת ח. גרוסמן שאלה את שר הדואר ביום כ"ה באדר ב' תש"ל (2 באפריל 1970):

בשנת 1968 הופנתה של שר הדואר דאז, מר י. ישעיהו, פנייה להוציא בול דואר עם דיוקנו של מפקד מרד גיטו וארשה, מרדכי אנילביץ.

בעתונות התפרסמה אז ידיעה כי השר מסר בכנסת על כך שהוחלט להוציא בול כזה. אך הבול לא הופיע עד היום הזה. הנימוקים היו שונים, ביניהם כי לא נהוג להוציא בולים עם דיוקנאות אישים או שנהוג למעט בהנפקת בולים כאלה.

בשבועות האחרונים הופיעה סדרות בולים עם דיוקני אות אישים.

הנני מבקשת לדעת:

האם נוכח עובדה זאת יורה כבודו על הנפקת בול עם דיוקנו של מפקד מרד גיטו וארשה, מרדכי אנילביץ?

שר-הדואר א. רימלט:

לאחר בדיקת העניין במזכירות הממשלה, בתיקים ובמסמכים שבמשרדנו, אוכל לציין בוודאות כי לא מצאתי כל החלטה להוציא בול הנושא את דיוקנו של מרדכי אנילביץ. ביחס לבולים נושאי דיוקנאות של אישים, הרי קיימות החלטות ממשלה עקרוניות שלא להנפיק בדרך כלל בולים כאלה.

בשנה הקודמת החליטה הממשלה על הנפקת מספר בולים של אישים, וזאת בקשר להעלאת זכרם של תארי-כים ומאורעות היסטוריים.

הסדרה שהופיעה לאחרונה - הוחלט עליה עוד לפני שנה.

לצער, לא אוכל "להורות" על הנפקת בול, כי הנפקת בול, ובמיוחד בול נושא דיוקן, אינה עניין של הוראת השר, אלא נתונה להליכים ודיונים, ובמקרה של בול נושא דיוקן - לאישור הממשלה.

בוועדת השרים לענייני סמלים וטקסים, שהבאתי לפני את בעיית ההצעות שהוגשו מן הציבור לשירות הבולאי (30 במספר) להנצחת אישים, סוכם כי הדיון בהצעה לאשר הוצאת בולים נוספים נושאי דמויות אישים תידחה לתאריך מאוחר יותר.

ההצעה להוציא בול הנושא את תמונתו של מרדכי אנילביץ נמצאת בתוך הרשימה ששר הדואר מטפל בה, כדי לגבש הצעה שתוגש לוועדת השרים ולממשלה.

26. משך הזמן הממוצע להעברת דואר אוויר מחוץ-לארץ

חברת הכנסת א. אבנרי שאל את שר הדואר ביום ג' בניסן תש"ל (9 באפריל 1970):

1. האם חל לאחרונה שינוי כלשהו במשך הזמן הממוצע לגבי משלוח מכתבים בדואר אוויר מאירופה לישראל?

2. מהו הזמן הממוצע למכתב בדואר אוויר ממועד הישלחו עד הגיעו לישראל מאחת הארצות הבאות: אנגליה, גרמניה, צרפת, בלגיה, ארצות-הברית ויוון?

רקים והעומס על הקווים, האפשרות להעביר לגמען את תוכן המברק בטלפון ומצב כוח-האדם.

23. מתיחת בית הדואר בכרמיאל בשעות אחר-הצהריים

חברת הכנסת א. אבנרי שאל את שר הדואר ביום י"ט באדר ב' תש"ל (27 במארס 1970):

1. מה הן הסיבות לכך שבית הדואר בכרמיאל אינו פועל בשעות אחר-הצהריים?

2. האם נוקט המשרד פעולות כלשהן לפתיחת סניף הדואר גם בשעות אחר-הצהריים?

שר-הדואר א. רימלט:

לשאלה 1: שעות העבודה הקבועות של בית הדואר בכרמיאל, כמו במרבית בתי הדואר בארץ, הן: 8.00-12.30 ו-15.30-18.00.

נציגות עובדי הדואר העלתה בשעתו דרישה להגדיל את המענק הניתן לעובדים בעד עבודה במשמרות מופצ-לות. בגלל מדיניות השכר הקיימת לא ניתן להיענות למלוא תביעותיהם של העובדים, ולכן נסגרו בתי הדואר שבהם עבדו במשמרות מופצלות, ובית הדואר של כרמיאל בתוכם, בשעה 3.00 אחר-הצהריים.

לשאלה 2: לאחר משא-ומתן ממושך הצענו לעוב-דים פתרון-ביניים והחל מיום 4 ביוני 1970 חזרו העובדים לעבודה תקינה במשמרות, פרט ליום ד' בשבוע, שבו נסגרים הסניפים בשעה 12.30, וליום ו', שבו שעת סיום העבודה היא 14.00.

24. שירותי בנק הדואר לציבור בשעות אחר-הצהריים

חברת הכנסת ש. י. גרוס שאל את שר הדואר ביום י"ט באדר ב' תש"ל (27 במארס 1970):

זה מספר שבועות שבנק הדואר הפסיק את שירותו לציבור בשעות אחר-הצהריים. השירותים נפסקים בשעה 3.00 והציבור, במיוחד ציבור העובדים, סובל מזה. בדרך כלל זקוק הציבור לשירותי בנק הדואר דווקא בשעות אחר-הצהריים. נוסף לכך יש בכך משום גזק חמור לבנק הדואר.

הנני מתכבד לשאול את כבודו:

א. בהוראת מי הופסקו שירותי בנק הדואר בשעות אחר-הצהריים? האם נעשה הדבר בהסכמת שר הדואר?

ב. מה בדעת כבוד השר לעשות כדי להחזיר את המצב בשירותי בנק הדואר לקדמותו?

שר-הדואר א. רימלט:

ראה תשובתי שנתתי זה עתה לשאלתה של חברת הכנסת אורי אבנרי.

רצוני לציין כי העבודה בבנק הדואר הופסקה בשעה 3.00 אחר-הצהריים רק בבתי הדואר והסניפים העובדים במשמרות מופצלות, והיתה מקויימת כסדרה בבתי-הדואר העובדים במשמרות רצופות. הדבר לא חל גם על סוכנויות הדואר המפוזרות בכל הארץ ובין היתר גם בערים הגדולות, הנותנות את כל השירותים, לרבות שירותי בנק הדואר, גם בשעות אחר-הצהריים.

28. סילוק המרעות לשידורי ישראל באזור הצפון

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הדואר ביום ו' באייר תש"ל (12 במאי 1970):

בעתונות פורסם כי "תחנת שידור מסתורית" משדרת משטח לבנון על הגל שבו נקלטים שידורי ישראל באזור חיפה והצפון. רוחות סברה כי התחנה שייכת לאחד מאירגוני החבלה.

בידיעות נאמר, כי אנשי דואר ישראל מבצעים בדיקות טכניות כדי לאתר את מקומה המדויק של התחנה. כן נאמר, כי לאור העובדה שהגל הנ"ל הוקצב לישראל על-ידי האירגון הבין-לאומי לבזק, אשר גם לבנון חברה בו, לא מן הנמנע כי ישראל תגיש מחאה לאירגון על הפרה זו של חוקי הרדיו.

אי לכך אבקש לדעת:

1. האם הידיעה נכונה?
2. אם כן — מה הם ממצאי הבדיקות הטכניות לאיתור התחנה?
3. מה פעל השר בנידון במישור הבין-לאומי?

שר-הדואר א. רימלט:

לשאלה 1: הידיעה נכונה. קליטת שידורי ישראל באתר ד/תג"ם בצפון הארץ (ב"א-אם) הופרעה במשך ארבעה חודשים, בקירוב, על-ידי שידורים חזקים בשני תדרים הקרובים לשלנו.

התחנה לא שידרה כלל מלל, אלא מוסיקה בלבד, ולא ידוע לנו על הפעלתה על-ידי אירגון חבלה כלשהו. לשאלה 2: א) באחד משני התדרים הנ"ל נקלט זיהוי של תחנה, נראתה מביירות, בשפה הצרפתית. ב) השידורים הם בתדרים המוקצבים על-ידי גופים בין-לאומיים ללבנון. ג) ההפרעות נבעו מכך שהמשרדים שלנו אינם עובדים עדיין בעצמתם המלאה בהתאם לתיכנון.

לשאלה 3: א) כדי לפתור את הבעיה מהר ככל האפשר שונו שניים מהתדרים של משדרנו. ב) שינוי התדרים נמשך כחודש ימים מיום קבלת החלטה, וזהו הזמן הדרוש להכנת החלקים שהיה צורך להחליפם. ג) השינוי בוצע בחדש מארס ומאז ניתן לקלוט שידורי ישראל ב"א-אם" באותו טיב כמו לפני הופעת השידורים המפריעים. ד) לא היה צורך בפעולה כלשהי במישור הבין-לאומי.

29. הכללת קיבוץ עלומים ברשימת הישובים שאליהם אפשר לשלוח מברקים

חבר-הכנסת י. ש. בן-מאיר שאל את שר הדואר ביום י"ב באייר תש"ל (18 במאי 1970):

נמסר לי שקיבוץ עלומים בנגב אינו מופיע ברשימת הישובים שאליהם אפשר לשלוח מברקים.

אודה לכבודו אם ישיבני:

- א. הידועה לו העובדה הנ"ל והנכונה היא?
- ב. אם כן, מדוע?
- ג. מה יש בדעת השר לעשות לתיקון המצב?

שר-הדואר א. רימלט:

רשימת הישובים שלנו כוללת את שמותיהם של ערים, ישובים, כפרים, קיבוצים וכו' ודרכי העברה של

שר-הדואר א. רימלט:

לשאלה 1: לאחרונה מתקבלים משלוחי המכתבים בדואר אוויר בתדירות רגילה מרוב ארצות אירופה.

לשאלה 2: הזמן הממוצע שבו מגיעים מכתבים — והוא תלוי בסדרי ההעברה והטיפול הקיימים בארצות השונות — הוא: מארצות-הברית — בין 2 ל-5 ימים; מבלגיה — בין 3 ל-5 ימים; מברזיל — בין 1 ל-5 ימים; מגרמניה — בין 5 ל-6 ימים; מיוון — בין 1 ל-4 ימים; מצרפת — בין 2 ל-6 ימים.

היו"ר ו. ברקת:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד השר, אם משלוח מכתב מהארצות שנקבת לארץ נמשך יותר זמן מהמקסימום שקבעת עכשיו — אילו סיבות יכולות להיות לכך?

שר-הדואר א. רימלט:

אם משלוח המכתב נמשך יותר זמן, אנו מוכן בכל מקרה ומקרה לבדוק, אם אקבל את המעטפה ולא רק הודעה סתמית בכתב.

27. סידורים להקלת העומס בקווי טלפון של שירותים ציבוריים

חבר-הכנסת ח. קורפו שאל את שר הדואר ביום ג' בניסן תש"ל (9 באפריל 1970):

בבדיקה שערכתי במספר שירותים ציבוריים נתברר לי, כי אחד הליקויים הבולטים בהם הוא הקשר הטלפוני הגרוע בין האזרח הנוצר לשירות לבין המשרד. קשוי הקשר נובעים במידה רבה מן העובדה שאותם קווי טלפונים עמוסים באופן מיוחד.

נראה לי כי אילו ניתן היה להנהיג שימוש חד-סטרי, כלומר מן החוץ אל המשרד, ללא כל אפשרות להשתמש בקווים מן המשרד אל החוץ, היה הדבר פותר במידה רבה את הקושי המצויין לעיל.

אבקש לדעת:

1. האם ההצעה המובאת לעיל היא בת-ביצוע מבחינה טכנית?
2. אם הדבר ניתן לביצוע — האם לא כדאי היה להנהיג סידור זה בחלק מקווי הטלפונים של השירותים החיוניים?

שר-הדואר א. רימלט:

לשאלה 1: התשובה חיובית. מבחינה טכנית העניין הוא בר-ביצוע וקיימת אפשרות של קווי מגויים חד-סטריים לשיחות נכנסות בלבד.

לשאלה 2: קיימים מוסדות רבים שבהם הונהג סידור זה לפי בקשת המנוי. ההחלטה בנדון היא כמובן בידי המנוי בלבד.

עם זאת רצוני לציין, כי לפי הבדיקות המבוצעות במשרדנו הרי הסיבה ל"קו תפוס" איננה נובעת רק משיחות יוצאות, אלא מעומס רב על הקווים של השיחות הנכנסות. משרד הדואר מיעץ למוסדות, למפעלים ול-שירותים ציבוריים להזמין במקרים כאלה קווי טלפון נוספים, אם הדבר ניתן לביצוע מבחינת הרשת.

לא בכל המקרים המנוי "עמוס" מקבל את הצעתנו.

יום לאחר פירסום הכתבה, בתאריך 14 באפריל 1970, נותרו 3 מקרים בלבד בטיפול, וגם אלה תוקנו ימים ספורים לאחר-מכן.

באשר לציטוט דברי הדובר, הרי הדברים לא נאמרו לגבי מקרה ספציפי זה, שכן הפגיעה לא היתה כאן על-ידי בולדוזר.

לשאלה 2: התקלה נגרמה על-ידי פגיעה של פטיש פנוימטי, שהופעל על-ידי פועל המועסק אצל קבלן המבצע הרחבת המרתף בבניין "כורש" בירושלים. נושא באחריות הקבלן, אשר בעת ביצוע החציבה לא מילא התחייבויות בהתאם לחוזה בינו ובין מע"ץ. בחוזה ביניהם נאמר: "הקבלן יהיה אחראי לכל נזק שייגרם לבניין, לכבילים ולמיתקנים הנ"ל (חשמל, טלפון, צינורות וכו') המצויים בשטח".

לשאלה 3: האחראים לנזק ידעו על קיומו של הכביל התת-קרקעי, הואיל ומידע זה הועבר למע"ץ בעת תכנון הרחבת המבנה. משרד הדואר נוקט כל הצעדים החוקיים כדי לגבות את סכום הנזקים מאת האחראים לכך.

לשאלה 4: נערכה חקירה יסודית של מקרה זה, ומסקנותיה יובאו בחשבון בעתיד. כמו-כן מתכנן המשרד פעולות הסברה נרחבות לקבלנים ולמפעילי ציוד מיכני באמצעות התקשורת ההמונית (רדיו, עתונות, טלוויזיה).

לשאלה 5: התשובה ניתנה לשאלה 1.

לשאלה 6: במערכת חיוג אוטומטית אין כל אפשרות לקבוע אם בכלל, ואם כן, כמה התקשרויות של מנוי כל שהוא הועברו בטעות למנוי לא מבוקש. עם זאת רשאי כל מנוי לפנות למשרד הדואר ולדרוש זיכוי למספר השיחות שבהן ההתקשרות היתה בלתי-נכונה (תוך פירוט המספרים שאליהם חייג), ולאחר בדיקת התביעה יינתן הזיכוי הנדרש.

לשאלה 7: כיום מוגחים מאות קילומטרים של כבילים מטיפוס אמריקני, אשר הוגחו לפני למעלה מעשר שנים ואשר בינתיים אין כל הצדקה כלכלית להחליפם בכבילים חדשים, הואיל ואורך החיים המשוער של כביל כזה הוא כשלושים שנה.

האמור לעיל נכון במיוחד נוכח העובדה כי ההסתברות לפגיעה כדוגמת זו שאירעה כאן היא קטנה ביותר.

31. חיבור היאחזות נז"ל הגלגל לרשת הטלפון הארצית

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר הדואר ביום י"ב באייר תש"ל (18 במאי 1970):

בתאריך 5 באפריל 1970 ביקרה ועדת העבודה בהיאחזות נז"ל הגלגל, במסגרת הסיוור שערכה אותו היום בבקעת הירדן. אחת הטענות שהושמעו בפניו כחברי כנסת היתה העדר טלפון במקום.

בהתחשב בעובדה של ריחוק המקום וניתוקם המוחלט כמעט של היישובים שם בהעדר טלפון שבשכילים הוא מכשיר חיוני – רצוני לשאול את כבודו:

1. האם קיימת תכנית להתקנת טלפון בהיאחזות הגלגל?
2. אם כן – מתי תבוצע?
3. אם לא – מה הסיבות לכך?

דברי דואר, מברקים ומכתבי אקספרס המיועדים להם. החוברת במתכונתה מאפשרת גם לעובדים, במיוחד לעובדי האשנבים, לתת מידע נכון לשולחי המברקים. לדוגמה, אם בישוב מסוים אין טלפון – אין מקבילים מברק למשלוח, שכן אין אפשרות להעבירו ליעוד בזמן סביר להעברת מברק.

את הנתונים ברשימה זו אנו מעדכנים כל אימת שיש תיקון או תוספת.

במקרה של עלומים מסתבר שאמנם הותקן טלפון בישוב, אך כתוצאה מטעות מצערת לא הוכנס הישוב ברשימה על-אף העובדה כי הטלפון נמצא כבר בקיבוץ. אנו נוקטים בצעדים הדרושים כדי למנוע תקלות כאלה בעתיד.

30. תקלות בשל ניתוק קווי טלפון בירושלים

חברת-הכנסת ר. ארזי שאל את שר הדואר ביום י"ב באייר תש"ל (18 במאי 1970):

בכתבות שנתפרסמו ב"על המשמר" בימים 12 ו-13 באפריל 1970 נמסר, כי מתוך 1600 קווי טלפון שנותקו בירושלים 13 יום לפני פירסום הכתבה הראשונה טרם הותקנו 600. כן נאמר, כי הכביל הוא מטיפוס אמריקני, בו אין סימון צבעוני על החוטים, ולכן מתקשים הקוונים בחיבורים.

בעלי עסקים מתלוננים על נזקים בשל העדר טלפון ערב החג. מנויים מתלוננים כי הם מקבלים קשר לא לפי המבוקש. זה גורם לדרגו ולתשלום בעד שיחות שלא נוצלו.

הכתב מצטט את דברי דובר הדואר, לפיהם מסתבר כי "החוק הקיים אינו מאלץ קבלן לנקוט אמצעי זהירות, כיוון שיותר כדאי לו לתת כביל מאשר להעמיד את הבולדוזר לשעות אחדות".

הנני מתכבד לשאול:

1. האם נכונה הידיעה בעיקרה או בחלקה?
2. אם כן, מה גרם לתקלה זו ומי נושא באחריות לנזק שנגרם?
3. האם האחראים לנזק ידעו על קיומו של כביל תת-קרקעי?
4. אילו אמצעים נקט השר כדי למנוע להבא תקלות מסוג זה?
5. מתי יתוקנו כל הטלפונים שנותקו?

6. האם יחייב הדואר את בעלי הטלפונים גם בשיחות שנתקיימו בטעות, באשמת הקילקול, ולא לפי רצון המנויים?

7. האם יש בדעת השר להורות על החלפת הכביל האמריקני בכביל מטיפוס אחר בו החוטים מסומנים ומגוונים?

שר-הדואר א. רימלט:

לשאלה 1: הידיעה ב"על המשמר" מתאריך 13 באפריל 1970 נכונה באופן חלקי בלבד: קיבול הכביל שנפגע בתאריך 30 במאסר 1970 אגם 1600 קוויים, אך מהם נפגעו 800 קוויים בלבד, אם כי זה מספיק. ביום פירסום הכתבה בעותן "על המשמר" היו עדיין מנותקים 45 מנויים, ולא 600, כפי שהופיע בדיעה.

33. מניעת קשיים בקשר טלפון בין-עירוני

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר הדואר ביום י"ט באייר תש"ל (25 במאי 1970):

בתקופה האחרונה שיחות טלפון בין-עירוניות כמעט שאינן אפשריות נוכח העובדה כי מספרי הקידומת תפוסים לעתים כה מזומנות שהמחייג נאלץ לאבד שעות על שיחה.

אבקש את כבודו להשיבני:

אילו צעדים ננקטים על-ידי משרד הדואר כדי למנוע תקלות אלו?

שר-הדואר א. רימלט:

לקראת הפעלת מרכז מיתוג בין-עירוני חדש בתל-אביב (ברחוב לינקולן) היה צורך בביצוע עבודות פיתוח, שחייבו מדי פעם בפעם הפסקת עורקים זמנית לכיוונים מסויימים. המרכז שהופעל כעת יאפשר ביצוע תכניות הפיתוח שלנו בעתיד, כלומר חיבור המרכזות המקומיות החדשות לרשת החיוג הארצית, מבלי שהדבר יהיה כרוך בהפרעות זמניות.

עם כל רצונו להימנע מהורדת רמת השירות, לא היתה לנו במקרה הנזכר כל אפשרות להפעיל את המרכז החדש מבלי גרימת הפרעות אלו.

המרכז החדש נפתח ב-22 במאי 1970 והשירות חזר לתקונו.

ייתכן שפה ושם, ובמיוחד מיד לאחר פתיחת המרכז החדש, עדיין לא היה קיים איזון מלא ברשת (חלוקת העורקים בהתאם לתנועה בציר), אולם אנו עושים כמיטב יכולתנו כדי לסיים את פעולת האיזון בהקדם האפשרי.

34. מניעת פיגורים במסירת דואר

חבר-הכנסת י. גולן שאל את שר הדואר ביום כ"ב באייר תש"ל (28 במאי 1970):

א. כמה זמן ארכה שביתת ההאטה במיזם הדואר, ומה היו המניעים לשביתה זו?

ב. מה עשה משרד הדואר כדי להתגבר על שבי-תת האטה זו ולהקל סבל האוכלוסיה בשל תקלה זו?

ג. הידוע לשר הדואר כי בזמן האחרון אירעו פיגורים תמורים במסירת דואר, כגון איחור של שלושה שבועות, בקירוב, במסירת מכתב שנשלח בירושלים לכ"ת תובת ירושלמית?

שר-הדואר א. רימלט:

א. פעולת ההאטה על-ידי עובדי המיזם במדור הדוורים בדואר תל-אביב החלה ב-9 במארס 1970. בתאריך 22 במארס 1970 הוחרפה השביתה החלקית עקב סירוב העובדים לעבוד שעות נוספות. השביתה הסתיימה ביום 20 במאי 1970.

המניע לצעדים הנ"ל היה דרישת קבוצת עובדים ספציפית — דוורי פנים — לשנות את דרגתם. פנייתם הועברה לוועדה מיוחדת, שבדקה אם אכן חל שינוי מהותי בתפקידם של העובדים המצדיק העלאתם בדרגה, אך מסקנות הוועדה היו שליליות. אי לכך ננקטו על-ידי העובדים הצעדים הנ"ל, כאשר דרישתם בעינה עמדה: העלאה בדרגה או שינוי שיטת העבודה הקיימת, כלומר

שר-הדואר א. רימלט:

1-2. רצוני לציין כי יש תכנית לחבר את הישוב הגלגל לרשת הטלפונים הארצית, וכי התכנית תתבצע כנראה תוך החודשים הקרובים.

רצוני עוד להוסיף את ההערות הבאות:

מערכת הטלקומוניקציה בשטחים שמעבר לקו הירוק ממומנת על-ידי שני גופים: (א) צה"ל; (ב) הממשל הצבאי. בתקציב הפיתוח של משרד הדואר לא כלולים כלל סכומים לחיבור ישובים או היאחזויות לרשת הטלפון הארצית. כל מה שנעשה עד כה — ונעשה רבות — בוצע על חשבון שני הגופים לעיל, בהשתתפות הסוכנות היהודית.

ביצוע הקשר הטלפוני להיאחזויות הגלגל התעכב עד כה עקב קשיי מימון של הסוכנות היהודית, מצד אחד, וחוסר האפשרות להקצות אמצעי קשר על-ידי צה"ל, מצד שני.

לאחרונה הגענו לידי סיכום עם הגופים הנוגעים בדבר, ואנו מקווים לבצע חיבור הישוב בהקדם האפשרי, כאמור.

32. סילוק תקלות בחלוקת הדואר

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר הדואר ביום י"ט באייר תש"ל (25 במאי 1970):

בתקופה האחרונה מתרבות התקלות בשירותי הדואר לציבור:

א. דברי דואר הנשלחים בפנים הארץ מגיעים באי-חזר של ימים ולעתים חל הדבר גם על מכתבים דחופים. מכתב שנשלח אלי ממשרד ראש הממשלה הגיע באיחור של שמונה ימים. הזמנה שקיבלתי מן הכנסת לטקס הדלקת המשואות בהר-הרצל בערב יום העצמאות הגיעה שלושה ימים לאחר יום העצמאות.

ב. מכתבים הנשלחים מחוץ-לארץ לישראל וממזרח-ערים בשפה זרה מוחזרים לעתים או מושהים בגלל אי-יכולתם של הדוורים לקרוא כהלכה כתובות בשפות אלו.

כל התקלות הללו, ואחרות, גורמות נזקים וסבל ניכר לאזרחים רבים ששירותים יסודיים אלה נמנעים מהם.

אבקש את כבודו להשיבני:

אילו צעדים נעשים על-ידי משרד הדואר כדי לתקן תקלות אלה במהירות?

שר-הדואר א. רימלט:

עקב פעולות האטה מצד העובדים בבית הדואר תל-אביב-יפו חל פיגור ניכר בחלוקת הדואר לתושבי תל-אביב. ביום 20 במאי 1970 הגענו להסדר מוסכם עם העובדים והם חזרו לעבודתם הסדירה. כיוון שבי-נתיים הצטברה כמות גדולה של דברי דואר שמסירתם עוכבה נעשו כל המאמצים לחסל את הפיגור שנצטבר וחלוקת הדואר בתל-אביב-יפו חוזרת לתקנה.

דברי דואר, שמסביב זו או אחרת לא הצליחו הדוורים למסרם, אינם מוחזרים מיד לשולחים, אלא לאחר שגם המאמצים של עובדים המיוחדים לכך, לא-תור המע, לא עלו יפה.

נוכל לעמוד על סיבת החזרתם של דברי דואר לחוץ-לארץ או השהייתם אם יוגשו לפנינו מקרים קונקרטיים ויוצגו לפנינו המעטפות.

37. דברי היועץ הכלכלי של שר האוצר על האטת גידול הצריכה

חברי-הכנסת י. ארדור שאל את שר האוצר ביום י"ב באייר תש"ל (18 במאי 1970):

ביום 14 באפריל 1970 התפרסם ב"דיועות אחרונות" כי מר אפרים דברת, היועץ הכלכלי של משרד האוצר, הביע דעה, בדיון שנערך בירושלים ביזמת הרשות לתיכנון כלכלי, בסוף השבוע שעבר, כי "הפתרון היחיד לבעיותינו הכלכליות לטווח ארוך הוא בהאטת גידול המשק, אפילו במחיר של אבטלה גדולה".

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה, כולה או בעיקרה?
2. אם הידיעה נכונה — האם מתן הצעה בדבר פתרון באמצעות אבטלה גדולה הוא על דעת שר האוצר?
3. אם התשובה לשאלה הראשונה היא חיובית ולשאלה השנייה שלילית — על סמך מה מיינץ היועץ הנ"ל לאחרים עצות שאינן מתקבלות על דעת שר האוצר?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

1-2. הידיעה המצוטטת בשאלתה אינה מדויקת ואינה מלאה. אמנם דיבר יועצו של שר האוצר, בדיון פנימי, על כורח כלכלי להאט את קצב הגידול של הצריכה כצעד להאטת הגידול ביבוא והגרעון במאזן התשלומים. האטה בצריכה משמעותה האטה זמנית בקצב הגידול של התוצר והתעסוקה, עד למועד שבו ייקלטו אותם עובדים הנפגעים זמנית מייצור לשם צריכה, למעגל הייצור לשם יצוא. מובן איפוא כי כלל לא מדובר על פתרון בעיות המשק לטווח ארוך במחיר של אבטלה.

3. אני שותף לדעה שאין לנו ברירה אלא להאט את הצריכה הפרטית ואת הצריכה הציבורית שאינה בטחונית, אם רצוננו לצמצם את גידולו של היבוא ואת הגרעון במאזן התשלומים.

38. מימון בניית השיכון בחברון

חברי-הכנסת ש. כהן שאל את שר האוצר ביום י"ט באייר תש"ל (25 במאי 1970):

"הארץ" של יום 20 במאי 1970 קובע, כי הממשלה החליטה שכל משרד ממשרדיה יקצה רבע אחוז מתקציבו לבניית השיכון בחברון.

הנני מבקש לדעת:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם היא נכונה —
- א. האם קיבלה הממשלה את אישור ועדת הכספים לביצוע ההחלטה, ואם כן — מתי?
- ב. האם ניתנה לוועדת הכספים הודעה על-פי סעיף 8 לחוק התקציב לשנת 1970/71, תש"ל—1970, על העברת הוצאה מסעיף תקציב אחד לסעיף תקציב אחר?
- ג. אם כן — מה הם פרטי ההודעה, מתי ניתנה ומאילו סעיפי הוצאה הועברו הוצאות ואיזה סכום מכל סעיף הוצאה?
- ד. האם גם מתקציבי לשכות השרים שאינם מופקדים על תיק כלשהו הועבר רבע אחוז כנ"ל לבניית השיכון בחברון?

מעבודה בשלוש מערכות מיון לעבודה במערכת אחת בלבד.

ב. כדי להתגבר על התקלות שנגרמו הגענו להסדר עם העובדים על שינוי מסויים בשיטת העבודה, ובעקבות זאת חזרו העובדים לעבודה סדירה ולעבודת שעות נוספות.

נעשו כל המאמצים להתגבר במהירות האפשרית על הפיגור בדואר שהצטבר, על-ידי העסקת העובדים בשעת נוספות ועל-ידי גיוס עובדים נוספים לעבודה זו.

ג. לא ידוע לנו על תקלות שגרמו לפיגורים במסירת דברי דואר בירושלים. אם יועברו אלינו מקרים קונקרטיים בצירוף עטיפות דברי הדואר, נשמה לבדוק את העניין ביסודיות.

35. התקנת טלפון ציבורי בשכונת אזורים שבנתניה

חברי-הכנסת ד. י. לוי שאל את שר הדואר ביום כ"ב באייר תש"ל (28 במאי 1970):

גודע לי שבשכונת אזורים שבנתניה אין אף טלפון ציבורי אחד. דבר זה מכביד על תושבי המקום, בעיקר במקרים דחופים של מחלה וכדומה.

אודה לכבודו אם יוכל להשיבני:

- א. האם נכונה העובדה הנ"ל?
- ב. מה בדעת משרדו לעשות על מנת להקל ולמנוע סבלם של התושבים שבשכונה?

שר-הדואר א. רימלט:

א. העובדה נכונה.

ב. אזור נתניה הוא אזור קשה ביותר מבחינת רשת הטלפונים, זה מספר חודשים שמשרדנו אינו מאשר התקנת טלפונים בגלל מחסור חמור במספרים במרכזת.

עם זאת, אני שמח לציין כי מצאנו אפשרות טכנית להיענות לפניית תושבי שכונת אזורים ולאשר להם התקנת טלפון ציבורי, על מנת לספק את צרכיהם של תושבי המקום. אני מקווה כי הטלפון יותקן תוך זמן קצר.

36. תחזיות כלכליות

חברי-הכנסת ש. כהן שאל את שר האוצר ביום י"ב באייר תש"ל (18 במאי 1970):

"הארץ" של יום 22 באפריל 1970 מוסר מפי כלכלנים ממשלתיים, כי אין מנוס — בשנים הקרובות — משיעור מסויים של אבטלה ומירידה מוחלטת של הצריכה הממוצעת לנפש. לפי "הארץ" הגיעו אותם כלכלנים למסקנה זו לאחר שערכו תחזיות ההתפתחות הכלכלית לארבע השנים הקרובות.

הנני מבקש לדעת:

האם פועלת הממשלה לפי התכנית הנ"ל, אם אמנם מצויה באוצר תכנית כנ"ל?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

באוצר קיימות מספר תחזיות אלטרנטיביות לגבי ההתפתחות בחמש השנים הבאות, אולם לא קיימת תכנית לארבע שנים.

חוברת כ"ה, ישיבה פ'

— שאילתות ותשובות (ש. כהן, דינשטיין, ברקת); חוק המילוה לבטחון המדינה (תיקון מס' 2) (ברקת, קרגמן, אבנרי); החלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום (ברקת, קרגמן) —

3. איזה סכום הועבר מכל משרד ממשלתי למימון בניית השיכון בחברון?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

לא ידוע לי. לפי מה שביררתי במשרד האוצר, הידיעה המצוטטת בשאלתה אינה נכונה. אני מוכן לברר את העניין עם סגן ראש הממשלה, אולי היתה איזו אי-הבנה.

היו"ר ר. ברקת:

חברי הכנסת, לצערנו נבצר משר החוץ למסור היום את סקירתו על פעולות משרדו. הסקירה תימסר בזמן הקרוב ביותר.

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד סגן שר האוצר, לפני שהגשתי את השאלתה הזאת שאלתי את סגן ראש הממשלה, אישית, פה בכנסת, אם הידיעה הזאת נכונה. הוא ענה לי שכן. האם

ד. חוק המילוה לבטחון המדינה (תיקון מס' 2), תש"ל—1970 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ר. ברקת:

אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק המילוה לבטחון המדינה (תיקון מס' 2), תש"ל—1970, נתקבל.

היו"ר ר. ברקת:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אבנרי, להנמקת הימנעות סיעתו מהצבעה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. נמנענו מהצבעה מאותן הסיבות שבגללן נמנענו בקריאה הראשונה של הצעת חוק זו, ושאותן הסברנו אז. הפעם יש לכך סיבה נוספת, והיא שאנחנו דנים בהצעת חוק הגוגעת למימון הבטחון בלי לדבר על הבטחון עצמו.

אני רוצה להתייחס במיוחד לסדר-היום. היה צריך להופיע כאן שר החוץ ולמסור סקירה לכנסת. הסקירה הזאת לא נמסרה. נאמר לנו ששר החוץ דחה זאת בגלל עומס העבודה. אך שר החוץ היה פה היום בכנסת. איני חושב שיש איזו עבודה לשר החוץ שהיא יותר חשובה מאשר למסור את ענייניו לכנסת, לביקורת הכנסת ולדיון הכנסת. אני מרשה לעצמי לבטא את ההשערה, אם לא יותר מזה, שהדיון על משרד החוץ נדחה מפני שענייני החוץ נמצאים במשבר שהממשלה אינה מעוניינת שידברו עליו ברגע זה.

היו"ר ר. ברקת:

אנחנו עוברים לסעיף ו' של סדר-היום: חוק המילוה לבטחון המדינה (תיקון מס' 2), תש"ל—1970, קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת קרגמן.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מתכבד להביא לקריאה שנייה ושלישית את חוק המילוה לבטחון המדינה (תיקון מס' 2), תש"ל—1970. חוק המילוה לבטחון המדינה, תשכ"ט—1969, מרשה לממשלה לקבל בשם המדינה מילוה בסכום שלא יעלה על 375 מיליון לירות. מסתבר כי רכישת איגרות מילוה הבטחון עשויה לעבור על הסכום האמור של 375 מיליון לירות, בסכום נוסף של 100 מיליון לירות לערך.

החוק המונח לפני הבית תכליתו להרשות לממשלה לקבל את המילוה הנוסף הזה ולהוציא איגרות-חוב נוספות בסכום האמור, בתנאים שנקבעו לגבי איגרות-החוב שיוצאו על-פי החוק העיקרי. אין הסתייגויות לתיקון זה.

היו"ר ר. ברקת:

מאחר שאין הסתייגויות לתיקון הזה, נעבור להצבעה בקריאה שנייה.

הצבעה

בעד סעיף 1 — רוב
נגד — מיעוט
נמנעים — מיעוט

סעיף 1 נתקבל.

ה. החלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום

חובה על מוצרי דלק), תש"ל—1970 **)

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים. הגני מביא לאישור הבית את צו-שעת-חירום (שיעור תשלום חובה על מוצרי דלק), תש"ל—1970, הדן בהיטל על מוצרי דלק ואשר הוצא על-ידי שר האוצר מכוח תקנות-שעת-

היו"ר ר. ברקת:

אנחנו עוברים לסעיף כ"ג בסדר-היום: החלטה בדבר אישור הוראות בצו-שעת-חירום (שיעור תשלום חובה על מוצרי דלק), תש"ל—1970. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים.

(*) "דברי הכנסת", חוב' כ"ה, עמ' 2069; נספחות.
(**) נספחות.

— החלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום (קרגמן, ברקת); חוק לתיקון פקודת בריאות העם (מס' 4) (ברקת, גרוסמן) —

של מוצר הדלק לבין המחיר המקסימלי של אותו מוצר דלק".

התוספת לצו מפרטת את מוצרי הדלק שבעדם משתלם ההיטל. בצו הקודם הופיע מוצר הדלק אוקטן 83, אולם לאחר מכן הוחל בשיווק בנוזל מאוקטנים אחרים, ועל כן כללת התוספת לצו החדש את מוצר הדלק "בנוזל בעל אוקטן כלשהו", הכולל גם את סוגי הבנוזל החדשים.

הי"ר ר. ברקת:

אנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה על מוצרי דלק), תש"ל—1970, נתקבלה.

חירום (תשלומי חובה), תשי"ח—1958. צו זה מבטל את צו-שעת-חירום (שיעור תשלום חובה על מוצרי דלק), תש"ך—1959, ובא במקומו.

למעשה אין צו זה מטיל היטל חדש או משנה שיעור של היטל קיים, אלא בא להתאים את המצב המשפטי הקיים לשינויים שחלו באופן גבייתו של ההיטל במשך השנים או המתבקשים כתוצאה משינוי הנסיבות. שיעור ההיטל, לפי הצו הקודם, היה מחושב כהפרש שבין מחירו המקסימלי של הדלק לבין ערכו ס"ף, אשר נקבע על-פי קריטריונים אובייקטיביים, כמפורט בהג"ד דרת מונח זה בצו הקודם. בצו החדש, בסעיף "תשלום חובה", יהיה כתוב: "אדם המחזיק מוצר ממוצרי דלק ישלם עליו לאחר שיווקו לצרכה בישראל, למען קיום מחיר אחד של אותו מוצר דלק ולמען ספיגתו של רווח עודף, היטל בסכום השווה להפרש שבין המחיר

ו. חוק לתיקון פקודת בריאות העם (מס' 4), תש"ל—1970 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

רגישה בפני זיהום, ובכלל זה, למשל, מיכלים על הגג. זהו אחד משני התיקונים שהכניסה הוועדה לחוק, בהו"סיפה לסעיף 352(3) סמכות נוספת לשר להתקין תקנות גם ביחס לסטנדרטים הטכניים הנוגעים להובלת המים; (ד) החוק מחייב בדיקות מעבדתיות במעבדה מוכרת, בתדירות שתפורט בתקנות.

ייתכן שהחוק מסגרת מדי, ופרטים רבים מדי נשארו לסמכותו של השר כדי להתקנים בתקנות, אך בשלב זה לא היה מגוש מכך. וכפי שנזכרת לדעת, הוסיפה הוועדה סמכות על סמכות.

לפי החוק יוכל נציג מוסמך של משרד הבריאות להיכנס לכל מקום כדי לבדוק את המיתקנים, לרבות המיתקנים הנמצאים במקומות מגורים, אבל ברשות בעל המקום.

בוועדה נתעוררו כמה ספקות ביחס להיקפו של החוק ולתחולתו הכוללת על כל חלקי הארץ והישובים ברמת פיתוחם השונה. ואלה הספקות: ראשית, מרובים אגני החימצון, במקומות שונים משקים במי ביוב, מת-פשט והולך הדישון הכימי, ומי השפכים מהמים את מי התהום. איך מתגברים על בעיות אלה? קשה, לפי החוק, לברר זאת. שנית, מקומות רבים במדינה, בעיקר בכפרים ערביים, אין בהם אספקת מים סדירה, ומש-תמשים שם גם לצורך השקיה וגם לשתייה במי בורות, כלומר במי גשם, או במי בארות מקומיים. כפי שנאמר, מדובר ב-10% מן האוכלוסיה שאין לה אספקת מים סדירה. כיצד יפעילו שם פיקוח סדיר? הוועדה סבורה שייטיב השר לעשות אם יתקין גם תקנות המ-חיבות את משרד הבריאות. לדוגמה: התקנת תקנה בדבר ביצוע חיטוי קבוע במקום של מקור המים וכו'.

נשאלה בוועדה שאלה ביחס לסעיף 152 ו-152: האומנם חייב הספק הקטן — במושב, בכפר — בעל בארות קטנים, לשלם את ההוצאות הכרוכות בנקיטת

הי"ר ר. ברקת:

אנחנו עוברים לסעיף ה' בסדר-היום: חוק לתיקון פקודת בריאות העם (מס' 4), תש"ל—1970, קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושבת-ראש ועדת השי-רותים הציבוריים.

חייקה גרוסמן (יו"ר ועדת השידותים הציבוריים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. חוק לתיקון פקו-דת בריאות העם (מס' 4), תש"ל—1970, נדון בכנסת בקריאה ראשונה ביום כ"ז בשבט תש"ל, 3 בפברואר 1970, והועבר לוועדת השידותים הציבוריים. עניינו של החוק: איכותם התברואת של המים המיועדים לשתייה, לבישול ולשימוש בתעשיית המזון.

החוק נדון על פרטי בחמש ישיבות של הוועדה, בנוכחות נציגי משרד הבריאות והמשפטים, והוא יסמך את שר הבריאות להתקין תקנות בדבר קביעת הסטנדרט האחד או התכונות התברואתיות הנדרשות כדי להכשיר מים למי-שתייה.

מבקר המדינה, בדיון-וחשבון השנתי שלו מס' 14, העיר על הצורך לא להשאיר את הדאגה לבריאות הציבור לרצונם הטוב של ספקי המים. עתה, כידוע, כבר הוגש הדיון-וחשבון השנתי מס' 20 של מבקר המדינה. במשך תקופה ארוכה זו אמנם היה פיקוח על מי השתייה, אך לא היה לו משען בחוק. מן הדינים-והחשבונו של מומחים הסתבר שלא בכל המקרים ניתן לסמוך על הספק, אף לא במקרים כאשר הספק איננו איש פרטי אלא רשות מקומית. כתוצאה מן הפי-תוח התעשייתית וריבוי האוכלוסין החמירה בעיית טיב המים בשל מי הפסולת התעשייתיים, מי השפכן, השי-מוש ברעלים לזכרי ריסוס ודיושן וכו'.

החוק מאפשר: (א) להגדיר את המים ראויים לשתייה; (ב) לפסול באופן סמכותי מים שאינם ראויים לשתייה; (ג) לפקח גם על רשת הולכת המים, שהיא

— חוק לתיקון פקודת בריאות העם (מס' 4) (גרסמן, ברקת); חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 4) (ברקת, אלמוגי) —

ואף על-פי-כן נתקבל החוק בוועדה בתיקונים קלים ופה אחד.

כל העובר על החוק הנ"ל ייענש במאסר עד שישה חודשים וייקנס בקנס של 5,000 לירות ו-100 לירות על כל יום שהעבירה נמשכת.

אבקש להצביע על הצעת החוק בקריאה שנייה ושלישית.

הי"ר ר. ברקת:

לחוק זה אין הסתייגויות, ואנו עוברים להצבעה. אני מעמיד להצבעה את סעיף 1 על סעיפי-המשנה שבו.

הצבעה

סעיף 1, על סעיפי-המשנה שבו, נתקבל.

הי"ר ר. ברקת:

אני מעמיד להצבעה בקריאה שלישית את החוק לתיקון פקודת בריאות העם (מס' 4), תש"ל-1970.

הצבעה

חוק לתיקון פקודת בריאות העם (מס' 4), תש"ל-1970, נתקבל.

ז. חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 4).

(תש"ל-1970 *)

(קריאה ראשונה)

לפניכם הצעת חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה). בדענו להוסיף לחוק שלושה סעיפים הבאים למלא חובה חברתית, מוסרית וציבורית כלפי אותם החיילים, ראשי המשפחה ומשפחות החיילים, אשר שי-רתו או משרתים בצבא, בעד שירות זה שבו הם מבטיחים קיומה של המדינה.

הצעת חוק זו יש בה כדי לתת פיצוי לאותם החיילים ומשפחותיהם גם בעד ההפסדים הכספיים שלהם, כמקובל בארצות מתקונות. אין כמעט מדינה שאין בה חוקים מיוחדים לטובת החיילים המשוחררים, והם נהנים משירותים שונים ומיוחדים של המדינה.

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים. ידוע כי משפחות מרובות ילדים חייבות לסמוך, יותר ממשפחות קטנות, על תמיכתם ועזרתם של בניה ושל מפרנסה באיוון תקציב המשפחה. במציאות של ישראל חייבים הבנים לשרת שלוש שנים בצבא. הבנים נקראים לשירות כשהם עדיין רווקים, חיים במשפחתם ועשויים היו לת-מוך בה בצורה ניכרת יחסית אלמלא נקראו לשירות. אבל בעת ובעונה אחת הם גם עולים בכספים לא מעטים למשפחות, העוזרות לאותם חיילים המשרתים בצבא.

לפי בדיקה, שנערכה על-ידי האגף למחקר ותיכנון במוסד לביטוח לאומי, מתברר כי חייל מוחרג בממוצע על הכנסה של 5,000 לירות, לערך, לשנה בשנת שירות, בהשוואה למי שפטר משירות צבאי. יוצא איפוא ששתי משפחות מרובות ילדים, שלאחת אין בן או בת בצבא

אמצעים תברואיים, בשעה שהרשות המקומית אינה חייבת, לפי סעיפי החוק, בתשלום בעד הבדיקות, אלא בהסכמת שר הפנים?

ומה בדבר הפיקוח על מי השתייה להבדיל ממי ההשקיה? בסעיף זה דווקא קל היה למצוא מענה. חוק זה התקבל גם על דעת שר הבריאות וגם על דעת שר התקלאות. גם אם ישתנה המצב ותיק הבריאות יופרד, מבחינה פרסונלית, מתיק התקלאות — אגב אורח, המצב הקיים עתה אינו מביך כל-כך — מבטיח החוק שיחתוף פעולה בין שני השרים בהתקנת התקנות.

בסעיף 52, הדן בפיקוח על המקומות המוחזקים על-ידי צה"ל, הוסיפה הוועדה כי למקומות כאלה יוכל להיכנס, לצרכי פיקוח, לא רק איש המשרת בצה"ל, אלא גם אורח שהוסמך על-ידי שר הבטחון.

החוק תובע מבעל מי השקיה — לדוגמה בפרדס —, שלא אושרו כדאויים לשתייה, להציב שלטים שיוהירו את כל הבא בקרבת מקום.

החוק מתיר סטייה מסוימת מן הסטנדרט הנדרש ביחס לאזורים שחונים או אחרים, לפי הנדרש.

אם כן, חברי הכנסת הנכבדים, נשאלו שאלות

הי"ר ר. ברקת:

אנו עוברים לסעיף ט' בסדר-היום: חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 3), תש"ל-1970, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר העבודה.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בטרם אסביר את התיקון בהצעת חוק זו אני רוצה למסור כי לפני כשעה הודעתי במועצת המוסד לביטוח לאומי על הח-לטתנו בקשר לתוספות למשפחות מרובות ילדים על-פי חוק הביטוח הלאומי.

בוודאי זכור לכם כי ילדי השכירים מקבלים עד עתה בשביל הילד הראשון, השני והשלישי — 12,5 לירות לכל ילד. מ-1 באפריל שנה זו יקבלו השכירים תוספת: בשביל הילד השני — חמש לירות ובשביל הילד השלישי חמש לירות, היינו 17,5 במקום 12,5 לירות לילד השני והשלישי. ואילו העצמאיים יקבלו החל ב-1 באפריל שנה זו תוספת בשביל הילד השלישי. עד עתה מקבלים העצמאיים תוספת משפחות מרובות ילדים החל בילד הרביעי, ואילו מחדש אפריל שנה זו יקבלו כל העצמאיים תוספת של 17,5 לירות בשביל כל ילד שלישי.

אלו התוספות של הביטוח הלאומי על-פי חוק הביטוח הלאומי וכפי שגם אושר על-ידי המועצה הצי-בורית של המוסד לביטוח לאומי.

הודעתי גם למועצת המוסד את אשר אני עומד להציע עתה לכנסת.

— חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 4) (אלמוגי, אבנרי, ביבי); חוק בנק ישראל (תיקון מס' 8) (ביבי, דינשטיין) —

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אדוני השר, אני מבין שהכוונה היא שזה כל האוכי-לוסיה היהודית בארץ?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:
הכוונה היא שאם יתברר, שאיש שהיה בארגון "השומר" עדיין יש לו ילדים שהם עד גיל 18 — תבוא עליו ברכה והוא יקבל.

בסעיף (2) נאמר: "שר העבודה, בהתייעצות עם האוצר ובאישור ועדת הכספים של הכנסת, רשאי להתקין תקנות שתכליתן הענקות לחיילים, או למשפחותיהם, או לסוג מסויים שבהם, בדרך, בתנאים ובשיעורים שיקבע בהתחשב במצבם הכלכלי או המשפחתי".

בסעיף (3) נאמר: "שר העבודה יסמין את המוסד לביטוח לאומי, או תאגיד אחר שאשרה לכך ועדת הכספים של הכנסת, לבצע הענקות כאמור בפיסקה (2)". אנתנו מבדילים בין חוק זה לבין כל החוקים של הביטוח הלאומי, שהוועדה המטפלת בהם היא ועדת העבודה. וזאת משום שזה חוק פיסקלי והכספים למטרה זו באים מן האוצר, מן התקציב, ולא מן הביטוח הלאומי.

אני מבקש שתחילתו של חוק זה תהיה מיום 1 באפריל 1970. במסגרת החוק, לאחר שהוא יאושר בקריאה שנייה ושלישית, אצטרך לפרסם את התקנות בהתייעצות עם שר האוצר ובאישור ועדת הכספים של הכנסת.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אולי מוכן כבוד השר למסור בכל זאת על איזה סכומים בערך מדובר?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:
לא אוכל למסור לכנסת על איזה סכומים מדובר, שכן ברגע שהחוק יאושר, אחייעץ עם שר האוצר, ורק אז אקבע את הסכומים. למען האמת, חברי-הכנסת אבנרי, יש לי איזה מושג, אבל אינני רוצה לדבר על מושגים. אני רוצה לומר את האמת, לכן אני מבכר לא לומר את זה עכשיו.

אני מבקש מן הכנסת להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים לעיבוד ולדיון ולהביאו אחר-כך לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר מ. ביבי:
חברי הכנסת, ועדת הכנסת שיחזרה את החוק הזה מחובת ההנחה המוקדמת של 48 שעות. אף-על-פי-כן לא יתקיים היום הדיון בחוק זה; הוא יתקיים באחת הישיבות הקרובות.

ולשנייה יש בצבא בן — או לפעמים שניים ולפעמים גם שלושה — שתייהן מקבלות ומשיכו לקבל סכום שווה על-פי חוק הביטוח הלאומי, ימשיכו לקבל את התוספות המיוחדות של הביטוח הלאומי. מבחינה כספית כלכלית יש כאן עיוות סוציאלי כבד מאוד לרעת המשפחה שלה בן או בנים המשרתים בצבא. לא זו בלבד ששלוש שנים מנתק עצמו הצעיר (הצעידה — שנתיים) מהמשך התקדמותו בחיים, מלימודיו, ממקצועו, ממקום עבודתו, אלא יש כאן גם הפסד כספי ממוצע של 15,000 לירות (שלוש שנים, 5,000 לירות בממוצע לשנה).

חוק זה בא איפוא לא רק לגמול חובה מוסרית וחברתית לאלה אשר שירתו ומשרתים בהגנת המדינה, אלא גם לתקן עוול סוציאלי רציני ביותר.

בעייתן הכלכלית של משפחות מרובות ילדים רבות מוחרגת איפוא פי כמה עקב העובדה שבניהן תורמים שנות עבודה רבות יחסית לצבא ומקפחים הכנסת משפחתם. לכן אין ספק כי השירות בצבא, בעבר ובהווה, הוא גם מעמסה רצינית על משפחות מרובות ילדים, מעל ומעבר לעומס המוטל על-ידי השירות על המשפחות הקטנות. לאור צרכיהן הכלכליים של המשפחות הגדולות וחובת בניהן לשרת בצבא קיימת איפוא רגריסיביות בנשיאת הנטל הכלכלי, ומה שאנו מבקשים כאן הוא לתקן רגריסיביות זו. אנו מציעים בחוק זה להגיש עזרה ניכרת, נוסף לקיצבאות המשפחה המקוריות, בלתי מטעם הביטוח הלאומי, שהזכרתי קודם. עזרה מיוחדת בצורת תשלומים למשפחה בגין ילדיה מתחייבת איפוא גם מבחינת הצדק הסוציאלי.

אני מבקש להעביר...

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
כבוד השר, אולי מותר לשאול אותך שאלה אינן פורמטיבית: באילו חיילים משוחררים מדובר, דהיינו: באילו תקופה של שירות? האם מדובר במי שהשתחרר אתמול או במי שהשתחרר לפני עשר שנים, למשל?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:
אולי שגייתי בכך שלא קראתי את הצעות התיקונים. הנחתי מראש שחברי הכנסת קוראים את הכתוב ורציתי לחסוך בזמן. אבל, כמובן, זכותך לדרוש ממני את ההבהרה הזאת.

ובכן כתוב בסעיף (1): "בסעיף קטן זה, 'חייל' — מי שמשרת, או שירת, בצבא הגנה לישראל, במשטרה או בשירות בתי-הסוהר, ומי ששירת לפני יום 1 באייר תש"ח (15 במאי 1948) בשירות צבאי, שעליו הוכרו לפי סעיף 1(א) (2); סעיף 1(ג) לא יחול לעניין סעיף קטן זה.

ח. חוק בנק ישראל (תיקון מס' 8), תשל"ל—1970 * (קריאה ראשונה)

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשנת תשכ"ח תוקן חוק בנק ישראל על-ידי הוספת סעיף 33א, שמטרתו היתה להבהיר בעיות טכניות, משפטיות, שהתעוררו בקשר למטבעות המיועדים לזכרון ולאיסוף.

היו"ר מ. ביבי:
אנו עוברים לסעיף ח' בסדר-היום: חוק בנק ישראל (תיקון מס' 8), תשל"ל—1970, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לסגן שר האוצר.

חוברת כ"ח, ישיבה פ'

— חוק בנק ישראל (תיקון מס' 8) (דינשטיין, ביבי, וילנר); התנגדות להודעת הממשלה מיום כ"ז באייר תש"ל (2 ביוני 1970) בדבר החלת דין רציפות על חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וכהונתו) (ביבי, פרוש) —

לפי המצב הקיים קובע נגיד בנק ישראל, בהתייעצות עם הממשלה, כי מטבע מסויים שהוציא הבנק הוא מטבע זכרון, ואז חל לגבי מטבע זה סעיף 33א לחוק. כעת מוצע, בחיקון המונח לפניכם, שהנגיד יקבע שוב בהתייעצות עם הממשלה, כי מטבע שהוציא הבנק הוא מטבע מיוחד, ואז יחולו גם לגבי הוראות סעיף 33א והוא ייסדר רק לידי החברה הממשלתית למדליות ולמטבעות בע"מ.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. אבקש את הבית להעביר את הצעת החוק לדיון וליבון בוועדת הכספים, לשם הכנתו להצבעה בקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר מ. ביבי :

חברי הכנסת, גם חוק זה שוחרר על-ידי ועדת הכנסת מחובת ההנחה המוקדמת של 48 שעות. אף-על-פי-כן הדיון לא יתקיים היום, אלא באחת הישיבות הקרובות.

חברי הכנסת, עלינו להכריז על הפסקה של חצי שעה עד ששר המשפטים יוכל להשתתף אתנו בנושאים הבאים שיועלו.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה): יש לי הצעה לסדר.

היו"ר מ. ביבי :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת וילנר, להצעה לסדר.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

כבוד היושב-ראש, עם כל הכבוד להודעה, דומני שבמצב כזה מוטב לדחות את הישיבה למחר; אני חושב שלא יאה זה מצב תקין אם הכנסת כולה תחכה.

היו"ר מ. ביבי :

חבר-הכנסת וילנר, שר המשפטים יושב בוועדת השרים, ואנו נמתין שעה קלה, פחות ממחצית השעה, עד שיגיע; כי אנו צריכים לסיים את סדר-היום, ואין לנו זמן מיותר.

חברי הכנסת, אני מכריז על הפסקה. הישיבה תתחדש בשעה 18.45.

(הישיבה הופסקה בשעה 18.21 וחודשה בשעה 18.47)

ט. התנגדות להודעת הממשלה מיום כ"ז באייר תש"ל (2 ביוני 1970) בדבר החלת דין רציפות על חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וכהונתו), תשכ"ט—1969 *

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פרוש בשם סיעת אגודת ישראל.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הרבינו להתווכח בשעתו על עצם חוק הרציפות. בטוחני שגם מחייביו ידו שיש בו הרבה צללים ופגמים הפוגעים ברוח הדמוקרטיה, באשר על-ידי הרציפות שוללים מן הכנסת

בהתאם לסעיף 33 לחוק זכאי כל אדם לדרוש שבנק ישראל יפרוט לו כסף למטבעות בערך נקוב כפי שידרוש, והבנק חייב לעשות כן כל עוד בידו מטבעות כאלה. התיקון תשכ"ח קבע שאין החובה המוטלת על הבנק בסעיף 33 מתייחסת למטבעות זכרון ולמטבעות בעלי תכונה מסוימת המעניינת אספנים, וכי מטבעות כאלה ייסדרו לחברה שתמונה על-ידי הממשלה והנמצאת בשליטתה. החברה המטפלת בנושא זה היא החברה הממשלתית למדליות ולמטבעות בע"מ, ובהיותה החברה הבלעדית המקבלת מטבעות זכרון מידי בנק ישראל (על פי החלטת הממשלה מס' 398 מיום 7 באפריל 1968) מושגות כאן למעשה שלוש מטרות: א. הרווחים המופקים מופנים למטרה ציבורית, היינו שיפור נוף הארץ ושיפוץ אתרים היסטוריים; ב. גמגומת התחרות בלתי רצויה ומובטח ערכם של מטבעות אלה, וכן נמנעים ירידת מחירים והפסד מטבע חוץ למשק המדינה; ג. מערכת ההסברה ויחסי הציבור כפי שפותחו על-ידי החברה במיוחד בארצות-הברית, הפירסומים השונים המלווים כל מטבע עם סיפורי רקע על הנושאים, תורמים ליצירת קשר חי עם מדינת ישראל ולהבנה טובה יותר של הישגיה, כפי שניתן להם ביטוי על מטבעות הזכרון.

הפרקטיקה הוכיחה כי הוראת סעיף 33א היא מצומצמת מדי וחלה על מטבעות זכרון בלבד. בנק ישראל מטביע סוגי מטבעות נוספים, המיועדים אף הם לאירועים מסוימים ולאספנים, ועל אלה טרם חלה הוראת הסעיף. הכוונה היא למטבעות כגון מטבעות לפדיון הבן או מטבעות שקיבלו טיפול מיוחד בשעת הטבעתם על-ידי ליטוש או סימון מיוחדים.

בשנת הכספים 1969/70 נמכרו מטבעות ומדליות במטבע חוץ בסכום של מיליון וחמש מאות אלף דולר, לערך. הנפקת מטבעות עם תכונות מסוימות, כגון סימן המטבעה שבה הוטבעו, הוא נוהג נומיסמטי קבוע ברוב הארצות הנאורות. אימוץ נוהג זה על ידינו רק יוסיף למוניטין הטוב שמטבעות ישראל זוכים לו בעולם. על מנת לאפשר לבנק למסור אף מטבעות מסוג זה לחברה הממשלתית בלבד מוצע עתה להרחיב את תחולת הוראת סעיף 33א של החוק על המטבעות המיוחדים האלה.

היו"ר מ. ביבי :

חברי הכנסת, אני מחדש את ישיבת הכנסת. נתחיל בסעיף ד' לסדר-היום: התנגדות סיעות מפד"ל, אגודת ישראל, הרשימה הקומוניסטית החדשה, העולם הזה— כוח חדש, מק"י, להודעת הממשלה מיום כ"ז באייר תש"ל (2 ביוני 1970) בדבר החלת דין רציפות על הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וכהונתו), תשכ"ט—1969.

— התנגדות להודעת הממשלה מיום כ"ז באייר תש"ל (2 ביוני 1970) בדבר החלת דין רציפות על חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וכחונתו) (פרוש) —

הקודמת של הכנסת, וכבר הביאו את הצעתי לקריאה ראשונה. אין כל ספק שאילו היה הרצון רק לסתום את פרכת הכללתריסם, כי אז היו מסתפקים בהצעת החוק שהצעת.

אולם ייאמר נא במלוא הבהירות: המגמה איננה רק לבלום את הכללתריסם, המגמה היא לשנות שינוי יסודי את הנוהלים המוניציפליים בהעברת השלטון ליחיד. על כך יש להתריע, ועל כך נתרע, באשר יש בכך משום סכנה גדולה לדמוקרטיה — השתלטות של יחיד, או אפילו השתלטות-יתר, לא לפי הפרופורציה של חלק אחד מן הציבור לעומת יתר חלקיו. כל כמה שמונים את הצדדים החיוביים של הצעה זו, אנו נוכחים, והוכחנו, כי הצדדים השליליים מאפילים עליהם.

רבים מאתנו השלו את נפשם כי אולי הוכיחו הבחירות האחרונות גם לחלק ממחייבי החוק עד כמה אין זה משרת את האינטרסים שלהם. אין כל מקום לעמוד על חוק בחירות ישירות כדי להעביר את המועמדים המוכשרים. אין לנו לחשוש אפילו לרגע, מאחר שבכל הנסיבות המועמדים המוכשרים מפלסים להם דרכם לרשות העיר בדרך מן הדרכים; ומפלגה אשר רוצה לזכות במעמד זה חייבת להביא זאת בחשבון בשיקוליה בקביעת מועמדיה. המתעלמים מהערכת כושר המועמדים — נוחלים מפלה. אם קורה לפעמים שבתנאים מסוימים, על שום שיקולים פנימיים במפלגה פלוגית או אלמונית, כופים מועמדים לא מן השורה הראשונה, לא מן המוכשרים ביותר, ובכוח הכביר של המפלגה מעבירים אותם, — הרי ברור שגם אם נקבל את החוק המוצע לבחירות ישירות של ראשי ערים, יוכלו המפלגות לזכות הסכמים ביניהן. מפלגה פלוגית תעמיד מועמד פלוגי בעיר פלוגית, אשר יקבל תמיכת המפלגה הפלמונית, כאשר מפלגה שנייה זו תקבל תמיכת המפלגה הראשונה בעיר אחרת למועמדה שלה. ושוב יגיע בדרך זו מועמד שיאכפו את המועמדות שלו מכוח ההסכמים הבין-מפלגתיים. מפלגות בעלות כוח יעבירו בכוחן האירגוני, המכוון על-ידי המנגנונים ומכוניהם, מועמדים שאינם ראויים לכהונה זו בזכות סגולותיהם.

בחוק המוצע אין אנו משתחררים מהכתבת מועמדים משיקולים שלא תמיד קשורים בכשרם ובטובת העיר.

במצב הקיים, כאשר ראש העיר נבחר על-ידי הרכב קואליציוני יציב, ואם הוא מוכשר ואינו חורג מן הסמכויות ויודע כיצד להתהלך — איני יודע אם חרג נתקל במרוצת תפקידו בקשיים. כי במצב הותחיקתי הקיים מוקנות לראש העיר זכויות רבות המאפשרות לו ביצוע ללא מעצורים. גם אם אין לראש העיר קואליציה רחבה, אבל הוא יודע שעליו לפעול במסגרת המתואמת עם יתר נבחרי העיר — אין מי שימונע ממנו ביצוע יעיל.

אני חושב שראש עיר שייבחר בבחירות ישירות יוכל לנהל את העניינים ביעילות הדרושה אם לא יקים קואליציה. ואם המגמה היא שראש העיר שנבחר בבחירות ישירות יוכל לפעול בלי קואליציה ובלי תיאום עם יתר נבחרי העיר, כלום יש לתאר את הסבל שייגרם לציבור כאשר איש אחד כיחיד ישלטו בעיר ללא כל הכרח להתחשב ביתר נבחרי העיר, וממילא — בצרכי העיר? וככל שפגום הוא מכל הבחירות המצב שהתגלה

הנבחרת לבחון את החוק המוצע לפי כל ההליכים המקובלים, ומקצרים את הדרך, מפני שהכנסת שקדמה לה כבר דנה בנושא; זאת עושים בעוד שייטכנו מאוד שינויים ניכרים בין כנסת לקודמתה, כפי שאנו רואים בכנסת זו.

יסלח לי כבוד היושב-ראש אם אומר במלוא גילוי-הלב: הצעה זו להחיל את חוק הרציפות גם על הצעת חוק בחירות ישירות של ראשי ערים היא בגדר ניצול שיש בו טעם לפגם. אפשר להבין תחולת חוק רציפות על חוקים כשאין ניגודים יסודיים לעצם החוק, אף אם החוק עצמו הוא מאטריה מסועפת לעצמים ופריטים, כגון חוק התיכנון והבנייה, חוק נייירות-עיר וכדומה — כאשר אין התנגדות לעצם החוק, והדעות והבירורים אינם אלא לגבי סעיף זה או זה שאינם קובעים את עצם החוק ואין בהם כדי לשנות דברים יסודיים, אלא הם עניין לשיקול-דעת, וכל איש דן בהם לפי שיקוליו ונסיגתו. לא כן החוק לבחירות ישירות של ראשי ערים. אין לחוק זה סעיפים ופריטים מסועפים כל-כך. אילו היתה הסכמה לעצם החוק המוצע, היו מסתדרים עם הסעיפים השונים. אבל יש חילוקי-דעות יסודיים לגבי עצם החוק, כאשר הוא משנה שינוי יסודי מאוד את כל מהלך החיים המוניציפליים. הדעות חלוקות עד כדי כך, שמחייביו, כמו שולליו, נאבקים עליו בחריפות רבה. אינני זוכר אם היה עוד חוק כמו חוק זה, אשר כה הרביו להתווכח עליו. לא הצליחו לשכנע ולהכריע בכנסת הקודמת — במלואה — ועוד יותר מזה נחלקו הדעות בוועדת החוקה, חוק ומשפט. המצב הוא כזה שהחוק מובא לפנינו בשתי גרסאות, כאשר גם מציעיו לא מצאו שפה משותפת ביניהם.

תשכיל הממשלה אם תוכיח ליברליות ותחזור בה מהחלטתה להחיל את דין הרציפות על חוק זה. ישכילו גם חברי הכנסת, מחייבי החוק, אם יסכימו שגדון בחוק זה מתחילתו, לפי כל ההליכים המקובלים. עוד יש לפנינו יותר משלוש שנים עד לבחירות הבאות, ובזמן האפשרות והזמן להעביר את החוק בכל שלבי החקיקה לפי כל ההליכים המקובלים. על-ידי כך לא ישלול משליש חברי הכנסת, שלא היו בכנסת הקודמת, את ההזדמנות לשמוע ולבחון את הנושא. ייתכן שישפיעו הם — ייתכן שישפיעו אנו. מה החפזון בקיאות ההליכים בחוק אשר כולנו, בלי יוצא מן הכלל, רואים בו שינוי יסודי בחיינו המוניציפליים?

ועתה לעצם הבעיה. חושבני שכל שוללי חוק הבחירות של ראשי ערים דעתם היא שיש לגדור גדרים לפדחות שנבעו בעטיים של הכללתריסם למיניהם, ולמונע את הוועודים הנגרמים לפעמים ברשויות המקומיות מחוסר היציבות שבמעמד ראשי הערים. אם מבקשים לתקן זאת, יש הרבה דרכים. בכנסת הקודמת הציעו חברים, וגם אני הגשתי הצעת חוק ביום י"ג בטבת תשכ"ז — 26 בדצמבר 1966, אשר נועדה לבלום את הכללתריסם. מכיוון שיש חברי כנסת חדשים, ארשה לעצמי להזכיר את תמצית ההצעה: ההודעה על הדחה צריכה להימסר לפחות שבועיים לפני מועד הישיבה שבה תועלה ההצעה; וכן, החלטת ההדחה צריכה להתקבל בקולות של שני שלישים לפחות מכל חברי המועצה. כאמור, הצעות דומות הוגשו על-ידי חברים אחרים בכנסת הקודמת: חברי-הכנסת מר פריג'א זוארץ וכן חברי-הכנסת מר נתן פלד. בוועדת החוקה, חוק ומשפט דנו בהן בקדנציה

– התנגדות להודעת הממשלה מיום כ"ז באייר תש"ל (2 ביוני 1970) בדבר החלת דין רציפות על חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וכהגותו) (פרוש, ביב, חביבי) –

בהצעתו בכנסת השביעית. אכן זוהי קנוניה בין סיעה לחבר בה. אולם היא קנוניה על חשבון רצון הבוחר, על חשבון הסדרים הדמוקרטיים המקובלים.

אשר לטענתם העיקרית של מציעי החוק, שהבחירה הישירה של ראש רשות מקומית תמנע כביכול קנוניות, זו טענה הנשמעת מגוחכת מפי אנשי מפלגות השלטון, אשר מפלגותיהם הן הן המארגנות קנוניות ותככים ברשויות המקומיות. חזינו לא מכבר בהטחת האשמות הדדיות, המביישות את בעליהן, בין גח"ל, המפד"ל ומפלגת העבודה, מעל במה מכובדת זו, בדבר שערוריות של כלנתרונים ושל הדחות שרירותיות של ראשי מועצות מקומיות. יפסיקונו! מפלגות השלטון את הקנוניות ותככים ואז לא יהיו קנוניות ותככים. זה מה שקורה בין מפלגות השלטון, בין לבין עצמן, וכל אחד מאתנו יכול לתאר לעצמו איזה מין קנוניות עושה מפלגת שלטון, כאשר עומדת מולה מפלגה אופוזיציונית, ודווקא מפלגה קומוניסטית, ודווקא בקרב האוכלוסיה הערבית. סגן ראש הממשלה ושר החינוך מטעם מפלגת העבודה, מר אלון, נתן לאוכלוסיה הערבית, אחרי הבחירות האחרונות, שיעור מאלף בחינוך לדמוקרטיה הנהוגה בארץ כאשר התקשר טלפונים לראשי מועצות מקומיות בכפרים ערביים שהקימו הנהלות בהשתתפות נציגים קומוניסטיים, ויעץ להם, פן יירע להם, לפרק הנהלה אלו, בלינוג לרצון תושבי המקום ובניגוד לאינטרס היסודי של המקום.

נשאלת השאלה: איך יכולה בחירה ישירה של ראש רשות מקומית למנוע קנוניות ותככים? הרי היא לא תמנע אותם, אלא תעבירם אל התקופה מלפני הבחירות. היא רק תחמיר בקנוניות ותככים. מה תעשה מפלגת שלטון שתעמוד מולה מפלגה אופוזיציונית, ודווקא מפלגה קומוניסטית, ודווקא בקרב האוכלוסיה הערבית? היא בפשטות תפעיל את המשטרה נגד הבוחרים. היא גם יכולה לאסור את המועמד האופוזיציני מאסר מינהל, בוודאי מ"טעמי בטחון". והיו דברים מעולם.

אבסורדית עוד יותר הטענה, שהבחירה הישירה של ראש רשות מקומית תאפשר לו כביכול להשקיף הרבה יותר למען התושבים ולשיפור מצב העיר. האם זהו הפתרון? האם ביד ראש הרשות האמצעים לשיפור תנאי עירו? האם ראשי הערים כיום הם האשמים שחובות הרשויות המקומיות מגיעים לאחרונה ל-1,500 מיליון ל"י בקירוב? מצבן הקשה של הרשויות המקומיות נובע מכך, שהממשלה הטילה עליהן חלק גדול מההוצאות על שירותים ממלכתיים, שהממשלה חייבת לשאת בהן. מה יושג, לדוגמה, במצב הכספי של עיריית עכו, אם ייבחר ראש עיריה בבחירות ישירות, בשעה שהשתתפות הממשלה בשירותים הממלכתיים בעיר מגיעה ל-3,273,930 ל"י בלבד, ואת שאר ה-3,794,820 ל"י מקציבה העירייה במקום הממשלה, והו מקור גרעונה התמידי? מה יוכלו לעשות ראשי ערים, אפילו ייבחרו אישית, במצבם כיום, כאשר עקב "עיסוקת החבילה" צפוי חיסולו של שירות הנותן הילדים בבתי-הספר, תופסק שליחתם של ילדים החוקקים לכך למוסדות משרד הסעד, יוגהו קיצוצים בסילוק האשפה, יופחתו שיעורי התאורה, ועוד ועוד?

חמור המצב פי כמה בישובים הערביים, כאשר ל-50% מהאוכלוסיה הערבית אין חשמל בבתים, והסכום

עקב תופעות הכלנתרונים, פי כמה ייפגע הציבור אם ראשות העיר תימסר ליחיד שיוכל לכהן קדנציה שלמה, תקופה של ארבע שנים, ללא חשש שמעמדו יתערער אם לא יפעל כראוי.

ידוע כי רבים בבית הזה אין לבם שלם עם שיטת הבחירות הקיימת אצלנו, ומרחפות בחלל המדינה הצעות מהצעות שונות של בחירות אזוריות ואישיות וכל מיני הצעות שונות ופשרות שונות. אם תוצענה הצעות לשינוי שיטת הבחירות בכללה, נתוכח עליהן, אבל לא ייתכן להוציא חרוז אחד ממחרות שיטת הבחירות כל עוד לא הוכרעה בינינו עצם הצעה לשינוי שיטת הבחירות. ייתכן כי ברגע שנשנה שיטת הבחירות לאזוריות או לאישיות, יתאים גם שינוי זה. אבל אין להוציא את בחירת ראשי הערים מן המסגרת כל עוד אנו מחזיקים בשיטת הבחירות המקובלת בכל המישורים.

לכן אני מציע שהכנסת לא תחיל את חוק הרציפות על חוק הרשויות המקומיות בבחירת ראש הרשות וכהגותו.

הי"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת חביבי בשם סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה.

אמיל חביבי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. התנגדנו לרציפות הדיון על חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וכהגותו) משני טעמים: ראשית, העניין כולו של רציפות הדיון הרי זו פגיעה ברצונם של הבוחרים, העלולים, ולו גם מבחינה תיאורטית, לבחור כנסת השונה בהרבה שנינו מהותי מקודמתה. רציפות הדיון תלויה בהחלטת הממשלה. לא כל הצעת חוק אשר כנסת קודמת התחילה לדון בה עוברת באורח אוטומטי אל הכנסת החדשה, אלא הממשלה בוחרת לה בחוקים אשר נראים לה ומבקשת להחיל עליהם את רציפות הדיון. כל המהלך הזה הוא בבחינת נטיון ממשלתי לעקוף את המהלכים הפרלמנטריים המקובלים. לכן התנגדנו לרציפות הדיון.

שנית, אנו מתנגדים לעצם החוק הזה, אשר בשם המשטרה הצודקת של מניעת קנוניות ותככים בהנהלת הרשויות המקומיות באו מציעיו והציעו בחירה אישית ישירה של ראש הרשות המקומיות.

רצה הגורל, שעצם החלטת הממשלה להחיל את רציפות הדיון על הצעת חוק זו היא בבחינת קנוניה. ידוע, כי יש חוג מסוים במפלגת העבודה, הלוחץ לשינוי שיטת הבחירות הדמוקרטיות לכנסת, ודורש שחברי הכנסת ייבחרו בחירה אישית. כשלא הצליח חוג זה להגשים את מוזמיתו במחי אתה, בשיטת "ובנג וגמרנו", הוא מנסה להגשים אותה המטרה עצמה צעד אחרי צעד, והוא בחר לו, כהתחלה, בגוף החלש ביותר, ברשויות המקומיות. אנו זוכרים, כי חבר כנסת מסויים של מפלגת העבודה, אשר הציע הצעת חוק זו, לחץ על סיעתו ואיים עליה באיומים שונים, עד שהסכימה להביא את הצעת החוק לכנסת ממש בימים האחרונים, וכדומות ביום האחרון, של הכנסת השישית. כנראה, חבר הכנסת המציע לא הסיר את איומיו עד שקיבל הבטחה, שהממשלה תכריז על רציפות הדיון

– התנגדות להודעת הממשלה מיום כ"ז באייר תש"ל (2 ביוני 1970) בדבר החלת דין רציפות על חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וכהונתו) (חביבי, ביבי, אבנרי) –

לא מעטים – ולא רק במקומות קטנים ונידחים, אלא אף במקומות מרכזיים ביותר, ותל-אביב הגדולה בכלל זה – שכדי להשיג הסכמה של סיעה מסוימת לעניין מסוים, היה צורך לתת לה הלוואות של חצי מיליון, של מיליון לירות, כמשכנתה לבניין מפלגת, למשל.

ראש העיר אינו ראש ממשלה; לא מוטל עליו להכריע הכרעות פוליטיות לאומיות. תפקידו הוא לנהל עיר, ומן הדין שהתושבים בעיר יבחרו במישרין את האדם שינהל את עירם, ואותו איש שיוכה לאמון של רוב תושבי העיר מן הדין שיוכל לנהל את עירו בלי הפרעות בלתי-מוצדקות.

כמובן, גם כשיש ראש עיר שנבחר אישית – למועצת העיריה יש סמכויות רבות, בעיקר בתחום התקציב וגם בתחום של אישור חוקי-עזר וכו'. ונוצר אותו משטר של "צ'קס אנד בלנסס", של איוון הכוחות, שהוא לדעתנו רצוי.

אני אישית הייתי רוצה להוסיף, פה משהו, ואני מביע את דעתי האישית בהחלט; אפילו תנועתי שלי לא קיבלה עדיין דעה זו. אני חושב שבכלל יש להפריד בין הבחירות לגופים פרלמנטריים לבין הבחירות לגופים ביצועיים. וגם בדרג הממלכתי, כמו בארצות-הברית. אני סבור שפרלמנט, מועצות מקומיות וכו' צריכים להיבחר בבחירות יחסיות מובהקות, כדי שכל קבוצה של בעלי דעות תהיה מיוצגת בגוף הפרלמנטרי. ואילו הגופים הביצועיים, המבצעים, הרשויות המבצעות – גם בדרג הממלכתי וגם בדרג העירוני – צריכים להיבחר בבחירות אישיות. אני חושב – זוהי דעתי האישית – שזאת תהיה גם רפורמה רצויה לגבי הנהלת המדינה והנהגתה: ראש הממשלה ייבחר בבחירות אישיות, ייבחר אישית על-ידי האזרחים.

אבל לא זה עומד כעת לדיון. חושבני שבתחום העירוני לא יוכל להיות ספק שביר שהבחירה האישית של ראש עיר יהיה בה משום שינוי לטובה. אין זו תרופת-פלא. אני מסכים עם הנואמים הקודמים שגם בשיטה כזאת בוודאי יהיו קבוצות לא-מעטות. שום טכניקה של בחירות אינה יכולה, בסופו של דבר, לשנות יחסי כוחות מפלגתיים אמיתיים. אבל אני חושב שבשך הכל זוהי רפורמה לטובה, שתחזק את מנהל העיר, את הנהלת העיר, את יעילות הניהול, ואנחנו בעד החוק הזה.

לבסוף הייתי רוצה להעיר הערה אחת, כבוד היושב-ראש. אני מבין ששר המשפטים לא יענה היום על הדברים הללו, ולא תיערך היום הצבעה. ותמהני על כך. שר המשפטים ראש חרף לו, לפעמים אפילו חרף מדי, ובוודאי אינו צריך להתכונן יתר על המידה כדי להשיב על הדברים. ואם היום אין עורכים הצבעה – אני מסיק מכך שהסיבה היא שיש עדיין בקרב סיעות הקואליציה – נאמר בצורה עדינה – הידברות (ובצורה פחות עדינה אפשר לקרוא לכך גם בשמות אחרים). ונוהל זה אינו נאה לכנסת. הדבר הזה מונח לפני הכנסת ונדון. הדעות של כולנו מגובשות, ואין שום סיבה שלא תישמע היום תשובת הממשלה ולא תיערך הצבעה לגופו של עניין.

הי"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת סנה בשם סיעת מק"י.

המיועד לכך בתקציב הממשלתי קוצץ מן 400,000 ל"י ל-200,000 ל"י. ולא אדבר כבר על כך שהבחירה האישית של ראשי הרשויות לא תשנה במאומה ממדי-ניותה המכוונת של הממשלה לדחות לזמן בלתי-מוגבל את הקמתן של רשויות מקומיות בכפרים הערביים. ב-60 כפרים ערביים אין עד היום מועצות מקומיות או צורה אחרת של שלטון מקומי, אף-על-פי שבדומם מגיעה האוכלוסיה לאלף תושבים.

כל המצב המסוכן שתיארתי עד כה לא יבוא על פתרונו על-ידי החוק המוצע. החוק הנדון יביא רק לידי מצב של יצירת "דיקטטורים" קטנים, בדרך לקראת "דיקטטור" בקנה-מידה גדול יותר, ארצי.

אדוני היושב-ראש, אנו דוחים את הצעת החוק הזאת מכל וכל. אנו מתנגדים להחלת הרציפות על החוק הזה, ואנו קוראים לכנסת לדחות אותה.

הי"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי בשם סיעת העולם הזה – כוח חדש.

אורי אבנרי (העולם הזה – כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אנחנו נמצאים בסוגיה זו בסתירה פנימית, מכיוון שאנו בעד החוק לבחירה אישית של ראשי ערים, ואנחנו נגד חוק הרציפות.

אנחנו נגד חוק הרציפות, מן הטעמים שהסביר חברי שלום כהן, כשהציעה הממשלה להחיל את הרציפות על שורה של חוקים משלה. אנחנו סבורים שכל כנסת היא חדשה, וכל ממשלה היא חדשה. וכשם שאין ממשלה נצחית, כך אין רוב נצחי בכנסת. והרי חוק הרציפות משקף למעשה את האמונה שאין חדש תחת אורות הכנסת, והרוב של היום הוא שהיה והוא שיהיה, ולכן אפשר יהיה לקצר את הדרך ומה שהחליטה כנסת אחת – להעביר אוטומטית לכנסת הבאה אחריה, מאחר שממילא זהו אותו רוב.

אמנם, להלכה הרי בפרוצדורה הנוכחית יכול הרוב בכנסת חדשה – אם יש בה רוב אחרי מאשר בכנסת הקודמת – להצביע נגד החלת הרציפות. אבל כל הפרוצדורה הזאת סותרת לדעתנו את מושגי-היסוד של חיים דמוקרטיים תקינים.

אני שואל את עצמי: מה בעצם היה מוזק אילו טרחה הכנסת, במקום הדיון הקצר והמוזר הזה של היום, לקיים שוב דיון בקריאה ראשונה על הצעת החוק? הדבר היה גזול מן הכנסת עוד שעתיים – שלוש, אך הדברים היו מתלבנים שוב באוני חברי הכנסת החדשים, לאור יחסי הכוחות הנוכחיים בכנסת, ושום דעה לא היתה נגרמת, לא לכנסת ולא לעניין.

משום כך אנחנו מתנגדים לרציפות בכלל.

לעומת זאת, אנחנו בהחלט בעד הצעת החוק הנדונה, כשלעצמה. בכנסת הקודמת הצבענו בעד חוק הבחירה האישית של ראשי ערים בכל גילגוליו. לדעתנו, הבחירה האישית של ראשי הערים תהיה רפורמה חיובית, מודרנית ורצויה של החיים העירוניים. כיום, למעשה, ראש העיר הוא שבוי ביד סיעות, ולעתים קרובות למדי שבוי ביד קבוצות של סיעות – ואין הוא יכול לזוז ימינה או שמאלה בלי לקנות הסכמה של סיעה פלוגית או אלמונית. כולנו יודעים מקרים

– התנגדות להודעת הממשלה מיום כ"ז באייר תש"ל (2 ביוני 1970) בדבר החלת דין רציפות על חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וכונתו) (סנה, י. ש. שפירא, אליעד) –

משה סנה (מק"י):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. בדעתי להעיר כמה הערות רק לענין הנדון, כלומר, להחלת הרציפות על חוק בחירת ראשי ערים, ולא לגופו של החוק, שאנחנו מתנגדים לו, שהרי אם ננמק את ההתנגדות לשינוי בשיטת הבחירות, בייא נסתור את עצמנו. שכן יהיה אז תחליף לדיון מחודש על החוק, ואנחנו הלא דורשים שיהיה דיון מיוחד, חדש, בקריאה ראשונה. לפיכך אחסוך את ההנמקה מדוע אנחנו מתנגדים לחוק, כי לשם זה דורשים אנו דיון מיוחד.

כידוע, היו סיעות – וסיעתנו בכלל זה – שהתנגדו לעקרון הרציפות בכלל, כלומר, להעברת חקיקה בשלב מסוים מכנסת לכנסת. אבל החוק הזה נתקבל, ומשנת קבל צריך לכבד אותו, אבל צריך לברור מה הצעות חוקים שלגביהן יש להחילו ומה הצעות חוקים שלגביהן אין להחילו. כפי שאני מבין, גם הממשלה לא החילה אותו על כל הצעות החוקים, אלא בהורה בכמה מהן. במקרה הזה, לדעתי, הבחירה מוטעית מיוחדת, ואני רוצה לומר מדוע.

מתי יש טעם – אליבא דמחייבי הרציפות – להחיל אותה על חוק שהכנסת התחילה בהכנתו ולא סיימה? למשל, חוק הירושה או חוק המים, זאת אומרת, חוק אשר מחייב השקעת המון עבודה, המון זמן, מסועף לפרטי פרטים ולסעיפי סעיפים, והרי זה בפשיטות חסכון בעבודה שמעבידים את השלב שאליו הגיעו בהליכי ההכנה אל הכנסת החדשה.

שר-המשפטים י. ש. שפירא:

הרי אתה מתנגד להחלת דין הרציפות.

משה סנה (מק"י):

אמרתי שאני מתנגד בכלל להחלת דין הרציפות, והטעם הקובע הוא, שאם נשתנה הרכב בית-המחוקק, אין לייחס לו את הרצון שהביע בית-המחוקקים בהרכב אחר, וזה ענין עקרוני. אולם אמרתי: מכיוון שנתקבל החוק, אמנם בניגוד לדעתי, אני מכבד אותו, – ושר המשפטים אינו צריך לחלוק על מתנגד לחוק מסוים כאשר הוא אומר שצריך לכבד אותו לאחר שהוא נהפך לחוק. לכן, לדעתי, הערתו של השר לא היתה קולעת.

כעת אין עומדת השאלה: רציפות – כן או לא, כעקרון, אלא מתי כן ומתי לא. אני חולק על הבחירה הזאת. אילו היה זה חוק שאין שתי דעות לגביו מבחינה עקרונית, – אין שתי דעות שנוחין חוק הירושה או חוק המים – ונגינה שהכנסת לא סיימה את הדיון עליהם והיו באים אלינו ואומרים: "האם צריך לבטל את כל העבודה שהושקעה? הבה, נחיל על חוק כזה את הרציפות!", כ"י-אז היה לכך טעם וצידוק. אולם בענין זה לא כן הדבר. פה הציבוריות והכנסת, וגם המפלגות, בינן לבין עצמן, ולפעמים גם בתוך עצמן, מחולקות לגבי עקרון שאינו נוגע רק לראשי הערים המתנגדים לחוק והמחייבים אותו מביאים בחשבון שזוהי התחלה לשינוי שיטת הבחירות בארץ בכלל, בין אם מישור מגלה זאת מלבו לבין ובין אם אינו מגלה. גם המחייבים וגם השוללים חושבים לא רק על בחירת ראשי ערים באורח אישי, אלא חושבים גם על הבחירות לכנסת, ולכן זוהי בעיה ראשונה במעלה, בעיה קונסטית

טוציונית, ואם כך הדבר – אי-אפשר להעביר החלטה של כנסת אחת כאילו זה רצונה של הכנסת החדשה, כי בכך עושים פלסטר את עניין הבחירות של כנסת חדשה מעיקרו.

ואם יש עדיין טעם לנמק, אם יש עדיין מקום לשיקול-דעת בממשלה, אני רוצה להזכיר את תולדות החוק הזה. הטיפול בחוק זה לא התחיל ב-1969. ההצעה הראשונה, חברי הכנסת, הובאה – כפי שזכור לי, וגם בדקתי זאת – בכנסת השלישית. הצעת החוק על בחירה אישית של ראשי ערים הובאה אז לא כהצעה פרטית של חברי כנסת, כמו שהיה זה בכנסת השישית, אלא היא הובאה על-ידי שר המשפטים בשם הממשלה – כשר המשפטים כיהן אז מר פנחס רוזן –, ובחודש יולי 1959 אישרה הכנסת את הצעת החוק, בקריאה ראשונה ברוב של 55 נגד 34 קולות, זאת אומרת, שכבר הכנסת השלישית הכריעה בקריאה ראשונה – והיא העקרונית – בעד שינוי השיטה. והנה הכנסת היתה לא הספיקה לסיים. באה הכנסת הרביעית, אך הצעת החוק שוב לא הובאה אליה; באה הכנסת החמישית, ושוב לא הובאה הצעת חוק זו. היא הובאה לכנסת השישית כהצעה פרטית. במשך זמן רב היה הדבר תלוי ועומד, מפני שהיה יוכנו במפלגת העבודה, שלא קבעה עמדה אלא אחרי דיון מאוד מורכב ותהליכים פנימיים קשים מאוד, ורק כעבור עשר שנים הובאה הצעת החוק עוד פעם לקריאה ראשונה. ושוב הכנסת השישית, כמו הכנסת השלישית, לא הספיקה אלא להעביר את הצעת החוק בקריאה ראשונה.

אני דורש שהכנסת השביעית תהא זכאית לחזור ולבחון את העקרון, ולא לגשת תיכף לפרטי הפרטים. וכבר אמר אחד הנואמים הקודמים שבענין זה אין פרטי הפרטים קובעים, כאן דווקא קובע העקרון, ובכנסת הזאת יש חברי כנסת חדשים שלא היו בכנסת השישית, והרי אנחנו רואים איך העמדות משתנות.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

עשר שנים לא הספיקו כדי לברר את העקרון?

משה סנה (מק"י):

חבר-הכנסת אליעד, אני שמח מאוד שנתתי לך חומר לקריאת-ביניים, אבל אני הרי הבאתי זאת כראיה שהעניין מוקשה, ולא שהטיפול בו ארוך. אני יודע שאתה בעד החוק – זה יירשם בפרוטוקול.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

אתה טוען שהדבר לא נדון כל צרכו, אתה רוצה לתת עוד הזדמנות.

משה סנה (מק"י):

לא אמרתי זאת. יכול להיות שהכינו את קריאת הביניים שלך לפני פתיחת הישיבה. אמרתי שהכנסת הזאת לא דנה בחוק הזה עקרונית וזכותה לדון בו.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

החוק להחלת דין הרציפות קיים.

משה סנה (מק"י):

אני מוקיר מאוד את קריאתך, אבל אני מבקש ממך לאפשר לי להמשיך את דברי.

— התנגדות להודעת הממשלה מיום כ"ז באייר תש"ל (2 ביוני 1970) בדבר החלת דין רציפות על חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וכהונתו) (סנה, ביבי); חוק החוזים (חלק כללי) (ביבי, בדר) —

שעות ספורות למנוע את הכנסת השביעית מלומר את דברה בשאלה עקרונית זו.

עוד פעם אני אומר: אין לנו כאן עסק בחוק רב-סעיפים, שוועדת החוקה, חוק ומשפט כבר עיבדה מהם עשרות סעיפים, ואין רוצים לחזור כדי לא לאבד זמן. כאן נחוץ בסך-הכל דיון של שעות ספורות בקריאה ראשונה, אבל הנזק, ההפסד, יהיה גדול, אם יימנע הדבר, מפני שאנחנו, המתנגדים, נוכל לטעון: הכנסת לא נשאלה כלל, כל עניין ההחלטה לא נעשה אלא כדי למנוע את המבחן הדמוקרטי. אם אתם בטוחים שהרוב דאז עדיין שריר וקיים, תעמידו את זה למבחן; אם לא — לא יהיה זה הוגן להסתמך על רוב קודם בכנסת קודמת. לכן אני אומר שבעניין הזה הממשלה צריכה לחזור ולשקול, ומה גם שהיום, כפי ששמענו, לא תהיה ההצבעה. הדבר לא יגרע מיוקרתה של הממשלה אם לאחר ששמענו נציגי סיעות שונות, ביניהם מחייבי החוק לגופו וביניהם שוללי החוק לגופו, ולאחר שיקול דעת נוסף, תסכים לקריאה ראשונה מחודשת.

היו"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת, ההצבעה תיערך באחת הישיבות הקרובות.

י. חוק החוזים (חלק כללי), תש"ל—1970 (*)

(קריאה ראשונה)

היו"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת, נעבור עתה לסעיף י"ד בסדר-היום: חוק החוזים (חלק כללי), תש"ל—1970, קריאה ראשונה, המשך הדיון. רשות הדיבור לחבר-הכנסת בדר.

יוחנן בדר (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. אין לי סיכוי להשתתף בדיון על חוק זה בוועדה. במסגרת הזמן שהוקצב לי לא אוכל לנגוע בכל הבעיות, ודיי אם אדבר על חלק מהן בלבד.

הדבר הראשון: האם הזמן והצורה מתאימים לעשיית מהפכה במבנה המשפט האזרחי בישראל? בזמנה היתה הבעיה הזאת נושא לספר חשוב על הייעוד של זמננו לחקיקה. הבעיה הזאת נפרטת מפרטות בגלל הצורה שבה הדברים נעשים אצלנו — בתשלומים חלקיים. חוקת יסוד הנבנית עלי-די חוקי יסוד שהם רב פרקים בה — זו המצאה. אך זו ההחלטה וכך הדבר נמשך. יש חוק פלילי בצורה של חוקי דיני עונשין, פרק פרק. כבר הובאה לפנינו שורת פרקים כאלה, ועדיין לא נגעו בבסיס התיאורטי הכללי, בחלק הכללי. שוב שמענו שמדיני העונשין יצא פעם חוק פלילי ישראלי חדש.

אני קורא בדברי ההסבר שאנחנו מחוקקים חוקי חוזים שונים, חוקי אובליגציות שונים, וכולם יחד יהיו פעם חוק האובליגציות של ישראל; מבחינת הטכניקה של החקיקה אין דרך פסולה מזה. ברור שאי-אפשר להגיע לחוק מקיף, לחוק מונוליתי, בדרך של תשלומים חלקיים כאלה: אנשים שונים, ועדות שונות, מציעים טיוטות

בתקופות שונות ומטפלים בעניין בוועדות במשך שנים, בהפסקות רבות — וכך באים חוקים לעולם; קשה להניח, שלאחר שיאושרו כל הפרקים האלה לא יהיה צורך בעיבוד מחודש של החוק, כדי שיהיה בו איזה הגיון פנימי. לפיכך אני הושב, שכל צורה כזאת — חצי-תריסר חוקים נפרדים על צורותיהן השונות של האובליגציות כחוק כללי עכשיו; ואחר-כך עוד חוקים נפרדים — נדונה לכשלו. האם כך עושים קודם?

הדבר השני: בעיית הבסיס לכל החקיקה הזאת. בחוקים הנפרדים שנתקבלו בוטלו חלקים. שונים של המגילה. מכיוון שמבטלים פרקי מגילה ומקבלים חוקים כלליים מאוד ובלתי-מפורטים, הרי התוצאה היא — כפי שאמרתי פעם לכבוד שר המשפטים — שמשאירים רק את החוק האנגלי. הפעם נעשה צעד נוסף: לא פרקי מגילה בוטלו, אלא בוטל סעיף 46 של "דבר המלך במועצתו". פירוש הדבר, שלגבי דינים כלליים של החוזים אין לנו עוד בסיס ב-Common Law וב-Equity. יפה. נניח שטוב הדבר. אבל מה בא במקומו? מה הבסיס עכשיו? המשפט העברי? בדברי ההסבר לחוק זה יש כמה מחמאות למשפט העברי. מדגישים בכוונה שביטוי אחד נלקח מן המסורות, שסעיף מסוים זהה עם הקיים במשפט העברי. הוא זהה גם עם עשרה משפטים אחרים של הגויים — זאת אני אומר דרך אגב. אין מציעים לנו שמקור זה או זה יהיה בסיס לחוק האובליגציות הישראלי. אל יהא הדבר קל בעינינו. עלי-פי הסעיף בחוק הצרפתי, האומר שאסור לשפוט לסרב לתת פסק-דין מתוך נימוק שאין דין בחוק, נבנתה תיאוריה שלמה: איך חייב השופט

המחברים המלומדים מן המשפט הרומי. אם כך יודעים משפט רומי בארץ, איך אפשר לקבל חוק זה? *culpa in contrahendo* - ילמדו נא קצת הרוצים ללמוד - הוא מושג שנוצר על-ידי רודולף פון ירינג. הוא יוצר הביטוי וגם יוצר העניין עצמו, הבנוי על סמך שני מקורות בדיקסטה, ששניהם אינטרפרולציות ושניהם מכוונים לבעיה של הבטחה שהיא בלתי-אפשרית - *impossibilium nolla obligatio*. גם זה ביטוי מקורי מהמשפט הרומי. דווקא בעיה זו לא מצאה עמדה ברורה בחוק, אך לעומתה נידונה של הבעיה של *culpa in contrahendo*.

לדעתי, סכנה היא להכליל דבר זה בחוק. פירוש הדבר שאנחנו יוצרים עוד אחריות: לא אחריות לחוזה אלא אחריות לדיבורים לפני החוזה.

כאן, אדוני השר, רצוני לומר בדרך אגב, כי מה שאני קורא בהצעה בסעיף 11 הוא דבר מסוכן ביותר. וכך אני קורא: "קיבול שיש בו תוספת, הגבלה או שינוי אחר לעומת ההצעה, כמוהו כדחיית ההצעה וההצעה חדשה". זה כלל ידוע. אחר-כך נאמר: "אולם אם השינוי אינו מהותי, נכרת החוזה לפי השינוי, וזולת אם שלח המציע לניציע מיד הודעה על התנגדותו". המפתח הוא "שינוי מהותי". מהו שינוי מהותי ומה שינוי לא-מהותי? אתן דוגמה: שלחתי לפלוני מכתב ובו הצעה; פלוני שלח לי תשובה וכתב בה: אני מציע להוסיף עוד את זה ואת זה; ההצעה איננה כפי שאתה פירטת לי. עכשיו עלי להחליט: האם שינוי מהותי הוא או לא-מהותי? אם אחליט שה דבר לא-מהותי, ולא אכתוב שאינני מסכים, הריני כבול. פירוש הדבר, שלשם בטחון צריך בכל מקרה ומקרה לכתוב תשובה למסמך שהוא הצעה נגדית.

מי הציע זאת - את הצעת המושג "מהותי"? מעניין שהצעה זו על "מהותי" מבוטלת לגמרי לגבי בעיה של הסכם ולגבי בעיה של טעות. הצעה זו מוחקת את קנה המידה האובייקטיבי לטעות, טעות שאפשר להביאה בחשבון ואפשר שלא להביאה. החוקים הקונטיננטליים עומדים כולם על המונח טעות מהותית. הוסבר לנו שלא טוב הדבר. אך לפתע מוצע כאן המונח "מהותי", המחייב למעשה את תשלום הבטחון, וכל אימת שתשובה להצעה כוללת תוספת, חייב אני לדחותה מיד, וזולת אם אקבלנה. איזה חידוש הוא זה? איזה רוע-לב? דייוקו נא המחוקקים.

ומכאן אני בא לבעיית הטעות. בכל החוקים הקונטיננטליים לא כמעט בכלום - בצרפת, בשווייץ, בגרמני ובחוק האיטלקי החדש - נעשה נסיון לתת רשימה של טעויות מהותיות, שהן גם תנאים מהותיים לחוזה. כמוכן רשימות אלה אינן אקסקלוסיביות, אבל תמיד נשאר פתח לומר: טעות מהותית.

ואולם יש דברים שבבירור אינם טעויות מהותיות; וקודם כל אדבר על *error in motive*, ששום חוק מסוג החוקים האלה אינו מכיר בו, - ואין זה חשוב מה המניע לכך. הטעות מוכרחה להיות לגבי עצם העניין ולא לגבי המניע של האדם.

טעות שנייה היא *error juris*, טעות לגבי חוק. אומרים: עליך לדעת את החוק ואת יסודותיו. גם באנגליה אין מתחשבים בטעות לגבי החוק בעניין החוזים. בהצעת החוק הזאת כתוב ש"כל טעות באה בחשבון, אם יש להניח שלולא הטעות לא היה מתקשר בחוזה". אני קונה טבעת ובלבי אני חושב שאשתי תשמח מאוד לקבלה. אלמלא כן לא הייתי קונה אותה. זה "ארור אין מוטיב", אבל לפי זה יש להניח שלולא הטעות לא היה מתקשר

לפרש ולהשלים את החוק. הסעיף הראשון של החוק השווייצרי, שהוא סעיף מפורסם, וכן כמה סעיפים בחלק הכללי שלפנינו, משיבים על השאלה איך צריך השופט להתנהג. בחוק הגרמני קיים גם היסוד הרומאי, שעדיין נשמר.

בחוק האוסטרי, ובדרך כלל בחוקים שמקורם בחוק הרומי, נבנו כל אותן צורות - כגון, *a maiore ad minus, a minore ad majus, ex contrario, analogia legis, analogi juris* - בתורת החוק הרומי של *Usus Modernus Pandectarum*.

בחוק האנגלי ידועה שיטת *from president to president*. מה יעשו בתי-המשפט בישראל, שכבר יודעים שאין להם להסתמך על החוק האנגלי כבסיס הנותן מסגרת לסעיפים? כיצד ינהגו השופטים אשר אינם יכולים לתת תשובה ישירה לכל הבעיות, לכל החוקים? הם יודעים: סעיף 46 איננו קיים; אם כן - מה קיים? כבר היום אין שומרים כל-כך על סעיף 46. אחדים מבין שופטינו עיניו לעתים אפילו בפסקי-דין אמריקניים. אבל מה יהיה עכשיו? אין תשובה בחוק זה, ואין בכלל תשובה לשאלה הזאת. נזכר אני בסיפור על אותה בחורה אנגליה שלמדה צרפתית, באה לצרפת והחלה פונה ומדברת עם אנשים בצרפתית; אמרו לה הצרפתים: מוזר עד כמה השפה האנגלית דומה לצרפתית...

במצב זה, אדוני, תהיה התוצאה - ולי כבר יש נסיון מעניין מארץ מסוימת, שבה היו ארבע שיטות של משפט אזרחי, ואחר-כך עשו קודקס אובליגציות אחיד - שהקומון ל"וה"אקוויטי" יוסיפו לשלול מתוך קברו של החוק הזה. הכל יישאר כפי שהיה, עם אותה מידה של חידושים - חידושים חשובים, לא כולם לטובה - הנמצאים בהצעת חוק זו. בתי-המשפט ילכו מ"פרזידנט" אל "פרזידנט", יעיניו בפסקי-דין שהיו, יעיניו בפרקטיקה שהיתה, בפסקי-דין אנגליים ואמריקניים, וכך יפרש את החוק, שלפי ניסוחו ומבנהו הריהו, פחות או יותר, *Civil Law* המבוסס על החוק הרומי. אך מי בארץ הזאת מכיר את החוק הרומי? בוודאי לא אלה שחיברו היום את הטיטוזה שלפני.

אשר לפרטי החוק - אני רואה שההצעה מנוסחת למעשה על רקע המצב באנגליה. מה המצב באנגליה? - החוזים שם נעשים על-ידי קורסונדנציה. מה המצב בארץ? רוב החוזים נעשים *inter praesentes* - בין אנשים נוכחים. ואפייני הדבר, שבינינו לחוק השווייצרי - צרי - שיש בו כמה סעיפים הקובעים את הדינים לאותם מקרים שהמתקשרים בחוזה נמצאים בכפיפה אחת ומי בדריש פנים אל פנים - אין כאן אף מילה אחת על מקרים אלה. הכל בנוי על חוזים *inter absentes*. עד כדי כך, שבשני מקרים, בוודאי לא ככוונה, לא נכתב "נמסר" או "נתקבל" וכדומה, אלא "נשלח". המדובר בשני סעיפים, בסעיף 3(א) ובסעיף 8(ב).

בדרך אגב, הקונצפציה של חוק חוזים ולא של חוק אובליגציות - כולה מקורה באנגליה. בקונטיננטל האירופי אין חוק חוזים, אלא יש חוק אובליגציות. חוזה הוא צורה אחת של אובליגציה. וכאן, למרות הקונטיננטליזאציה והרומניזאציה של החוק, שומרים על הקשר עם החוק האנגלי.

אוסיק ואומר: נאמר בדברי ההסבר, שאת כל האינסטיטוציה של ה-*culpa in contrahendo* נטלו

אם כמה אנשים קיבלו אותה — מי עדיף? מאיזה רגע חייב המציע? כתוב בחוק שגם בעד העבודה לשם ביצוע חוזה לפי חוק זה דרוש פיצוי בדרך כלל. נניח שאני הצעתי: מי שיביא לי את הכלב שאבד לי יקבל מאה לירות. אחד הביא לי את הכלב, ועשדה דורשים ממני פיצוי — לפי חוק זה — על השתדלותם למצוא את הכלב. הרי יש איזה הבדל בין הצעה לרבים לבין הצעה לאדם קונקרטי.

ועוד ועוד. בכל עניין צצות בעיות והחוק משאיר את פתורונן — למי? לשופט? על סמך מה? על סמך אותם סעיפים מועטים?

ליקוי נוסף: לגבי התחייבות, הכלל הוא שכל התחייבות של שניים או רבים היא באופן אוטומטי התחייבות סולידרית, זולת אם החליטו אחרת. בחוקים קונטיננטיים טליים מבחינים בין שני מקרים: בחוזה רגיל כל התחייבות היא *pro parte*; במסחר כל התחייבות היא סולידרית. כך הוא בגרמניה, באוסטריה ובשווייץ. ואילו כאן הכלל הוא שכל התחייבות היא סולידרית. הדבר מסוכן ביותר, מסוכן ביותר. לשם מה? לאחר אותו חופש גמור של סובייקטיביזם — גזירה שכזאת?

לצערי, דנתי בבעיות ספורות בלבד: על מהפכה שחלה במקרה, על העברת כל המשפט החוזי — כל משפט האובליגציות שלנו — מקרקע טובה פחות או יותר, וגם ידועה, לקרקע של משפט קונטיננטי: בעצם — בלי לומר זאת — לבסיס שלא נקבע. בסיס אחד נהרס, אולי בצדק; בסיס אחר לא נוצר. וכל זה הוא חוק חוזים כללי; וכתוב פה שעד כמה שאפשר החוק הזה מתייחס גם לכל אובליגציה אחרת.

רצוני לומר: המבקש להעמיד את המשפט שלנו על בסיס של משפט ציבילי, הכל יחד — משפט רומי, קלאסי, יוסטיניאנוס, גלוסאטורים, קומנטאטורים, "אוזוס מודרגוס פנדקטארום", דרגבורג, וינשייט, דגואי, שווייץ, איטליה — כל הדוזה בכך חייב ללמוד עוד הרבה. ולא רק מי שמבקש לחוקק את החוק; גם כל המשפטנים שלנו, כל הגורע שלנו, זקוקים ללימוד מחדש. האומנם נחוץ הדבר?

היו"ר מ. ביבי:

סיום הדיון ותשובת השר באחת הישיבות הקרובות. הישיבה הבאה של הכנסת מחר בשעה 16.00. ישיבה זו נעולה.

בחווה. זה קנה-מידה סובייקטיבי לגמרי. היכן הבטחון של המחזור? יבוא אדם שישבע ויסביר, שלולא זאת לא היה מתקשר. הרי זה סובייקטיביזם מרחיק לכת כל-כך, שהוא שולל כל בטחון משפטי. ודינו כדון אותו עניין שדיברתי עליו קודם.

ולגבי חוזה — השאלה היא: מתי נכרת החוזה? זו אותה פורמולה. כבר יש חוזה. ומה הלאה? מה תוכן החוזה לגבי כל אותם העניינים שלא נכרתו? כאן כבר עניין הוא למשפט, לשופט. איני יודע מניין נטלו את הסובייקטיביזם הזה. נכון, הוא היה קיים במשפט הרומי — בתנאים מיוחדים, בשיטת השיפוט של רומא: *ex aequo et bono, ex bona fide*. המצב אצלנו שונה לחלוטין. הצעת החוק הזאת יוצרת אי-בטחון משפטי בלתי-פוסק.

בחוק זה נעשתה חקיקה שקטה — *specific performance* היה לכלל: יש לקיים את החוזה כפי שנעשה. פסק-הדין או גזר-הדין הכספי היה ליוצא מן הכלל. אין עוד "ספסיפיק פרפורמנס" כדבר שניתן לקביעה על-ידי השופט במקרים יוצאים מן הכלל. הכלל הוא חוק רומי, חוק קונטיננטי: התחייב אדם לתת סוס — עליו לתת סוס; התחייב לתת תמונה — עליו לתת תמונה; התחייב לעשות עבודה בעצמו — עליו לעשותה בעצמו. שאלתי את עצמי: האם חוללו את המהפכה הזאת בודיעין? אני התרגלתי לחיות בתוך שיטה זו. כדוגמה אביא את המעשה באדם שקנה מצייר מפורסם מאה תמונות משלו, ודרש בבית-המשפט שהצייר יספק מאה תמונות. בחוזה היה כתוב "לפי קו עבודתו הכללית". וכיוון שהצייר היה צייר של סוסים, אמר השופט: אם יעשה הצייר רגל של סוס בעפרון, איזה ערך יש לכך? אמר התובע: אם יעשה הצייר בעפרון סקיצה של רגל סוס ויחתום, כדאי לי. זו השיטה שמכניסים פה. שיטה של "ספסיפיק פרפורמנס" ככלל וכיסוד, ותשלום כספי רק בתור יוצא מן הכלל. מה יעשו בעניין זה השופטים החייבים למעשה להמשיך ב"קומון לוו"?

בחוק זה יש ליקויים על גבי ליקויים. כתוב, למשל, "חוזה בכתב". מה זה חוזה בכתב? אין הדברים פשוטים כל עיקר. אותם חוקים מסבירים מה זו חתימה; ומה אם אדם אינו יכול לקרוא, ומה אם אדם עיוור וכו'?

יש גם חסרונות אחדים: אפשר לתת הצעה ברבים. כך כתוב, שאפשר. מה הלאה? איך מקבלים אותה? איך דורשים מן המציע פיצויים בעד אי-קיום? מה המצב

הישיבה ננעלה בשעה 20.05.